ŠUMARSKI LIST

Gospodinu
Milanu Ivanu Tucoviću
predsjedniku Jug. Šumarskog društva

Aleksandar Ugrenović
urednik

UREDNIK PROF. DR. A. UGRENOVIĆ

ŠUMARSKI LIST

IZDAJE JUGOSLOVENSKO ŠUMARSKO UDRUŽENJE

Uređuje redakcioni odbor

Glavni i odgovorni urednik: profesor dr. Aleksandar Ugrenović

ŠUMARSKI LIST

izlazi svakog prvog u mesecu na 3—4 štampana arka

Članovi REDOVNI J. Š. U. dobivaju ga besplatno nakon podmirenja članskog god. doprinosa od 50 Din.

Članovi POMAGAČI a) kategorije plaćaju godišnje 25 Din.
b) „ „ „ 100 Din.

Članovi UTEMELJITELJI I DOBROTVORI dobivaju ga nakon jednokratnog doprinosa od 500 odnosno 3000 Din.

Pretplata za nečlanove iznosi godišnje 100 Din.

ČLANARINA I PRETPLATA SE ŠALJE na ček J. Š. U. 34.293 ili na adresu Jugoslovenskog Šumarskog Udruženja: Zagreb, Vukotinovićeva ulica 2.

UREDNIŠTVO I UPRAVA nalazi se u Šumarskom domu Zagreb, Vukotinovićeva ul. 2. Telefon 6-60.

ZA OGLASE PLAĆA SE:

ZA STALNE oglase (inserate) kao i za dražbene oglase:

1/1 strana 500 (petstotina) Din — 1/4 strane 175 (stosedamdesetpet) Din.

1/2 strane 300 (tristotine) Din — 1/8 strane 90 (devedeset) Din.

Kod trokratnog oglašivanja daje se 15%, kod šesterokratnog 30% i kod dvanaesterokratnog 50% popusta.

Sakupljači oglasa dobivaju nagradu.

UPRAVA

Gospodi saradnicima.

Da bi se uredjivanje Šumarskog Lista moglo provesti što lakše i brže, upravljamo ovu molbu Gospodi saradnicima:

ČLANCI neka obrađuju što savremenije teme, u prvom redu praktična pitanja. Teorijski radovi dobro su nam došli. Za svaki prevod treba pribaviti dozvolu autora. — Dobro su nam došle sitne vijesti o svim važnijim pitanjima i dogadjajima u vezi sa šumarstvom. — RUKOPISI neka su po mogućnosti pisani mašinom, samo izuzetno rukom. Pisati treba samo na neparnim stranicama. Sa desne ivice svake stranice treba ostaviti prazan prostor od tri prsta širine. Rečenice treba da su kratke i jasne. Izbor dijalekta i pisma prepušten je piscu. Rukopisi se štampaju onim dijalektom i pismom, kojim su napisani, ukoliko autor izrično ne traži promjenu. — Slike, u prvom redu dobri pozitivi na glatkom (ne hrapavom) papiru, neka ne budu ulijepljeni u tekst već zasebno. Ako se šalju negativi, treba ih zapakovati u čvrste kutije. — CRTEŽI neka budu izvedeni isključivo tušem (nikako ne tintom) na belom (ne žutom) risaćem papiru. Mjerilo na kartama treba označiti samo olovkom. — HONORARI za originalne članke 20 Din, za prevode 12.50 Din po štampanoj stranici. — SEPARATNI OTISCI moraju se zasebno naručiti. Trošak snosi pisac. — Oglase, lične i društvene vijesti treba slati Upravi a ne Uredništvu.

UREDNIŠTVO

REVUE FORESTIÈRE

POUR LES AFFAIRES FORESTIÈRES, DE L' INDUSTRIE ET DU COMMERCE DES BOIS.

Rédigée par le Comité de Rédaction

Rédacteur en chef: Prof. dr. Aleksandar Ugrenović.

Edition de l' Union Forestière Iougoslave 2, Rue Vukotinović Zagreb, Iougoslavie. — Paraît chaque mois. Conditions de l' abonnement pour l' étranger Din. 120 par an. — Résumés en langue française.

ŠUMARSKI LIST
UREDNIŠTVO

REVUE FORESTIÈRE
RÉDACTION

ZAGREB, 31. marta 1927
Vukotinovićeva ulica 2
ZAGREB, Yougoslavie — 2, Rue Vukotinović, 2

Gospodine predsjedniče,

Sretan sam što Vam mogu da pošaljem najnoviji broj „Šumarskoga Lista", organa Jugoslovenskog Šumarskog Udruženja, kojemu ste Vi na čelu, u kojemu sam donio najsrdačnije čestitke prilikom Vaše redamdesetgodišnjice.

Izvolite primiti uvjerenje, gospodine predsjedniče, o mom najdubljem poštovanju.

Aleksandar Grenović

Ovih je dana proslaljena, jedna rijetka slava. Odlični doživotni i počasni predsjednik Jugoslovenskog Šumarskog Udružena Gospodin Milan Turković, proslavio je sedamdesetu godišnjicu svoga života. Ta je slava prošla čedno, intimno i toplo, kako to odgovara prirodi samoga svečara. Na njoj su uzeli učešća najširi privredni, bankovni i finansijski krugovi. U red najiskrenijih čestitara i najpredanijih poklonika stupa i naše Udruženje na usta svog zvaničnog organa Šumarskog Lista.

U času kad odličnom počasnom predsjedniku Jugoslovenskog Šumarskog Udruženja iznosimo naša najtoplija čestitanja, teško nam je i ocijeniti i reći, koji je zapravo rad svečarev u ovo njegovih sedamdeset godina života, veći, koji plemenitiji, koji vrjedniji. Milan Turković nedohitni je uzor javnoga radnika. On je tipični predstavnik onoga pokoljenja, kojega u sadašnjici sve više nestaje. On je uzor-jedinka one generacije, koja je sve što je gradila, gradila na bazi najdubljeg ličnog poštenja, bezgranične marljivosti. On je jedan od rijetkih predstavnika one generacije, koja je znala svagda dati sebe za veće i šire ciljeve.

Otac svečarev, ugledni trgovac drvetom, igra važnu ulogu u nacionalnom, socijalnom i političkom životu potlačene Hrvatske. Pod njegovim se krovom okupljaju rodoljubi pa i on sam gazi u borbu protiv tudjinske vlasti /Rauch/. Milan Turković rodio se u Karlovcu; ondje svršio realku a pomorsko-trgovačku akademiju u Trstu. Sve sa odličnim uspjehom. No instinkt, kojega je nosio već iz porodice, stvorilo je u njemu odluku da privoli šumi a ne moru. Toj ljubavi ostao je vjeran i predan čitav svoj život-sve do dana današnjega. Već podkraj sedamdesetih godina ulazi sa bratom Petrom Dragutinom u šumski posao svoga oca. Početkom osamdesetih godina, kupuje veliko dobro Kutjevo. Na njemu ogromnim žrtvama podiže uzornu poljoprivredu-naročito voćarstvo i vinogradarstvo-i šumsko gospodarstvo.

Ova ljubav zemlji i šumi jest ono, što je u njemu izgradilo tako potpunog čovjeka. Bez te ljubavi, koja na oko izgleda kao konzervativnost, nema ni poljoprivrede ni šumarske privrede. I zato se u radu Milana Turkovića nikad ne vidi granica industrijalca i privrednika. On je sretno ujedinio u svom licu te obe osobine. I baš je ta duboka ljubav za zemlju, šumu, šumarsku privredu kao i industriju drvetom bila

osnovni razlog da su pokretači Jugosl.Šumarskog Udruženja u času njegova stvaranja iskreno uprli svoje poglede u Milana Turkovića.Mi,koji smo imali rijetku sreću,da u tim istorijskim časovima saradjujemo sa odličnim svečarom,gledali smo sa udivljenjem sa koliko ljubavi istrajnosti i oduševljenja rukovodi Milan Turković rad onih dugih pregovora i dogovora- oko stvaranja Udruženja.I priznati se mora da je baš ličnost svečareva bila srž,oko koje su se sakupljali osnivači Udruženja.Njegovom vanrednom taktičnom načinu valja zahvaliti,da je tako brzo došlo do sadašnje [illegible],koje si je osvjetlala obraz i pred Evropom.

Milan Turković bio je i prvi izabrani predsjednik našeg Udruženja.U toj poziciji on je žilavo nastavio svojim radom i nailazio na na svakom koraku priznanje.Da mu se iskaze vrhunac priznanja,Udruženje je izabralo svojim doživotnim začasnim predsjednikom.

Milan Turković radio je vrlo mnogo i u oblasti humanitarnosti. On je svagda bio medju prvima,kad je trebalo pomoći i pridizati.Živa duševnost svečareva tražila je da uposli svoje energije na literarnom i umjetničkom polju.Da se ocijeni taj njegov rad treba samo prolistati njegovo djelo "Vlastelinstvo Kutjevo".I na njemu se odrazuje duh svečarev. Na čelu knjige zapisuje svečar ove riječi:"Jedini napredak,koji je ustinu efektivan,ne stoji do bogatstva prirode nego do energije čovjeka / Buckle/....."jer što kaže inom i sam svojijem potvrdjuje činom" Kažuranić/.Dakle čista emanacija njegove ličnosti.Nije on samo privrednik,bankar i industrijalac,on je i numizmatičar,sabirač narodnih vezova i veliki prijatelj muzike.Za svoj odlični javni rad odlikovan je francuskim ordenom de la Légion d'honneur /1901./, ordenom Sv.Save III. stepena /1923/, jugoslavenskom krunom III reda (1933), i ordenom Bijelog [illegible].

Iznoseći ova naša čestitanja pred lice odličnog predsjednika Jugoslovenskog Šumarskog Udruženja,ponosni smo,što na čelu naše organizacije stoji čovjek sa ovako velikim kvalitetama.Mi se radujemo,što možemo da svečara u ovom času pozdravimo živa,zdrava i u punom naponu istrajnoga i požrtvovnoga rada za opće dobro.Mi vjerujemo da je svečar privrednik i čovjeka,kakovih bi naša otadžbina trebala što više.U želji,da i našem potomstvu sačuvamo uspomene na ljude,koji su znali toliko neobično ljubiti zemlju,šumu,narod i otadžbinu,kličemo odličnom svečaru:na mnogaja ljeta.Dr.Aleksander Ugrenović

MILAN TURKOVIĆ

POČASNI PREDSJEDNIK JUGOSLOVENSKOG ŠUMARSKOG UDRUŽENJA

ŠUMARSKI LIST

GODINA 51. APRIL 1927.

MILAN TURKOVIĆ

Ovih je dana proslavljena, jedna rijetka slava. Odlični doživotni i počasni predsjednik Jugoslovenskog Šumarskog Udruženja Gospodin Milan Turković, proslavio je sedamdesetu godišnjicu svoga života. Ta je slava prošla čedno, intimno i toplo, kako to odgovara prirodi samoga svečara. Na njoj su uzeli učešća najširi privredni, bankovni i finansijski krugovi. U red najiskrenijih čestitara i najpredanijih poklonika stupa i naše Udruženje na usta svog zvaničnog organa Šumarskog Lista.

U času kad odličnom počasnom predsjedniku Jugoslovenskog Šumarskog Udruženja iznosimo naša najtoplija čestitanja, teško nam je i ocijeniti i reći, koji je zapravo rad svečarev u ovo njegovih sedamdeset godina života, veći, koji plemenitiji, koji vrjedniji. Milan Turković nedohitni je uzor javnoga radnika. On je tipični predstavnik onoga pokoljenja, kojega u sadašnjici sve više nestaje. On je uzor-jedinka one generacije, koja je sve što je gradila, gradila na bazi najdubljeg ličnog poštenja, bezgranične marljivosti i istrajnosti. On je jedan od rijetkih predstavnika one generacije, koja je znala svagda dati sebe za veće i šire ciljeve.

Porodica Milana Turkovića vuče svoju lozu duboko iz naroda. Početkom 17. vijeka doseliše se njegovi pradjedovi iz kršne Hercegovine pod plavi Klek. God. 1662. podjeljuje Petar Zrinjski Nikoli Turkoviću, vojvodi ogulinske krajine, povlastice oko stečenih zemalja i mlinova. Razvijanjem trgovine silazi jedan ogranak porodice Turkovića na morski žal (Senj i Kraljevica) i bavi se ondje trgovinom drveta na veliko. Za vrijeme Napoleonove Ilirije (1809.—1813.) djed svečarev bio je »maire« za Kraljevicu i Bakar. Otac svečarev, ugledni trgovac drvetom, igra važnu ulogu u nacionalnom, socijalnom i političkom životu potlačene Hrvatske. Pod njegovim se krovom okupljaju rodoljubi pa i on sam gazi u borbu protiv tudjinske vlasti (Rauch).

Milan Turković rodio se u Karlovcu; ondje svršio realku a pomorsko-trgovačku akademiju u Trstu. Sve sa odličnim uspjehom. No ljubav, koju je nosio već iz porodice, stvorila je u njemu odluku da privoli šumi a ne moru. Toj ljubavi ostao je vjeran i predan čitav svoj život — sve do dana današnjega. Već podkraj sedamdesetih godina ulazi sa bratom Petrom u šumski posao svoga oca. Početkom osamdesetih godina, kupuje veliko dobro Kutjevo. Na njemu ogromnim žrtvama podiže uzornu poljoprivredu — naročito voćarstvo i vinogradarstvo — i šumsko gospodarstvo.

Ova ljubav zemlji i šumi jest ono, što je u njemu izgradilo tako potpunog čovjeka. Bez te ljubavi, koja na oko izgleda kao konzervativnost, nema ni poljoprivrede ni šumarske privrede. I zato se u radu Milana Turkovića nikad ne vidi granica industrijalca i privrednika. On je sretno ujedinio u svom licu te obe osobine. I baš je ta duboka ljubav za zemlju, šumu, šumarsku privredu kao i industriju drvetom bila osnovni razlog da su pokretači Jugosl. Šumarskog Udruženja u času njegova stvaranja iskreno uprli svoje poglede u Milana Turkovića. Mi, koji smo imali rijetku sreću, da u tim istorijskim časovima saradjujemo sa odličnim svečarom, gledali smo sa udivljenjem sa koliko ljubavi istrajnosti i oduševljenja rukovodi Milan Turković rad onih dugih pregovora i dogovora — oko stvaranja Udruženja. I priznati se mora da je baš ličnost svečareva bila srž, oko koje su se sakupljali osnivači Udruženja. Njegovom vanrednom taktičnom načinu valja zablagodariti, da je tako brzo došlo do sadašnje naše organizacije, koja si je osvjetlala obraz i pred Evropom.

Milan Turković bio je i prvi izabrani predsjednik našeg Udruženja. U toj poziciji on je žilavo nastavio svojim radom i nailazio na svakom koraku priznanje. Da mu se iskaže vrhunac priznanja, Udruženje ga je izabralo svojim doživotnim začasnim predsjednikom.

Rad Milana Turkovića suviše je plodan a da bi se mogao sa ovoga mjesta u cijelost iprikazati. Najmarkantniji rad jest rad na području drvne industrije i bankarstva. Kao predsjednik Hrvatske Eskomptne Banke svečar ima za sobom veliku tradiciju, velik krug poklonika, čitavo kolo učenika i duboke tragove svoga uzornoga rada. Naročito na području iskorišćavanja šuma i drvne industrije Hrvatska Eskomptna Banka u zajednici sa Srpskom Bankom osnovala čitav niz velikih i dobro rukovodjenih preduzeća.

Milan Turković radio je vrlo mnogo i u oblasti humanitarnosti. On je svagda bio medju prvima, kad je trebalo pomoći i pridizati. Živa dušević svečareva tražila je da uposli svoje energije na literarnom i umjetničkom polju. Da se ocijeni taj njegov rad treba samo prolistati njegovo djelo »Vlastelinstvo Kutjevo«. I na njemu se odrazuje duh svečarev. Na čelu knjige zapisuje svečar ove riječi: »Jedini napredak, koji je uistinu efektivan, ne stoji do bogatstva prirode nego do energije čovjeka (Buckle) ...« jer što kaže inom i sam svojijem potvrdjuje činom« (Mažuranić). Dakle čista emanacija njegove ličnosti. Nije on samo privrednik, bankar, industrijalac on je i numizmatičar, sabirač narodnih vezova i veliki prijatelj muzike.

Za svoj odlični javni rad odlikovan je francuskim ordenom de la Légion d'honneur (1901.) i ordenom Sv. Save III. stepena (1923.).

Iznoseći ova naša čestitanja pred lice odličnog predsjednika Jugoslovenskog Šumarskog Udruženja, ponosni smo, što na čelu naše organizacije stoji čovjek sa ovako velikim kvalitetama. Mi se radujemo, što možemo da svečara u ovom času pozdravimo živa, zdrava i punom naponu istrajnoga i požrtvovnoga rada za opće dobro. Mi vjerujemo da je svečar ideal privrednika i čovjeka, kakovih bi naša otadžbina trebala što više. U želji, da i našem potomstvu sačuvamo uspomene na ljude, koji su znali toliko neobično ljubiti zemlju, šumu, narod i otadžbinu, kličemo odličnom svečaru: na mnogaja ljeta.

UGRENOVIĆ

ALEKSANDAR UGRENOVIĆ:

NAŠA ŠUMARSKA POLITIKA

Mi smo dosad na uvodnom mjestu zastali na najvažnijim pitanjima našeg šumarstva. Ocrtali smo sredinu, u kojoj se ono razvija, zabilježili smjerove, kojima je ono pošlo, prikazali osnove šumarske privrede i podcrtali potrebu unošenja stručne saradnje u legislativni rad. Da sad vidimo, kako zapravo stoji sa pitanjem naše šumarske politike. Kakva je mogućnost njenoga razvoja, kakav je bilans njenog osmogodišnjeg rada.

Nije teško dati opću sliku naše šumarske politike u nekoliko riječi. Nije to teško zato, jer je ona tačan odraz općih naših prilika i nas samih. Naša je šumarska politika improvizatorska i neprogramatična na svim svojim tačkama, u svim svojim smjerovima. Drukčije to ne može ni da bude. Ta i mi smo sami u dobroj česti naše duševnosti improvizatorski nastrojeni. Sporedno je da li to treba da se odbije na našu tobožnju širokogrudnost i darovitost ili na faktičnu nesposobnost i neznanje. Ako je riječ o širokogrudnosti i darovitosti, onda ona nigdje nije više deplasirana nego u oblasti privrede. Širokogrudnost je vanredna osobina ako treba u interesu velikih ciljeva neke sitnije stvari previdjeti ili propustiti. Darovitost je odlična osobina ako se radi o radjanju ideja. Ali privreda je sve prije nego takovo polje rada. U njoj se ne smije ništa previdjeti već naprotiv sve vidjeti. U njoj se ne smiju propuštati ni sitne kamo li krupne stvari. Kod nje se ne radi o radjanju ideja već o samome radu. Ona je prosta primjena živih i poznatih ideja žilavim i ustrajnim radom upravljenom posve jasno odredjenom cilju. Ako uzročnik našeg improvizatorstva nije širokogrudnost i darovitost već nemar i nesposobnost, onda tome ne treba komentara.

Daljna je osnovna karakteristika kako naše opće privredne politike tako i šumarske politike, da je ona sve prije nego nepartizanska. Na jednoj strani mi se kao ukleti improvizatori bojimo programatičnosti, iako dobro znamo da nema i ne može da bude nijedne politike — pa ni privredne pa ni šumarske — bez programa. Na drugoj strani mi tu našu neprogramatičnost proširujemo unošenjem partijskih pogleda i nastranosti. Pa kako samo opravdavamo tu neprogramatičnost. Jednoč se otvoreno kaže, da je programatičnost... pusto tudjinsko djubre. Drugi put otklanjamo programatičnost, jer prikriveno strahujemo nad nekim sitnijim interesima, koji uzimaju na se obrazinu partijskih, pokrajinskih, plemenskih pa čak i državnih interesa. Jedno je neosporno, a to je, da svaka programatičnost znači uistinu niveliranje sitnih i uzanih interesa u korist cjeline. I taj strah pred niveliranjem jedan je od osnovnih

razloga našeg strahovanja od programatičnosti i grčevito podržavanje improvizatorstva i u oblasti šumarske politike.

A u čemu je zapravo b i t n a š e š u m a r s k e p o l i t i k e. Ako je raščinimo na njene česti, lako ćemo zapaziti, da ona sastoji iz tri zasebne etape rada. Mi smo se na tim etapama zadržavali još od godine 1919. ovamo svagda naglašavajući, kako je potrebno prevaliti sve tri da se dodje do cilja. Da kažemo ukratko kako stvar stoji. Prvo: osnovni je problem u t v r d j i v a n j e s m j e r n i c a šumarske politike. To će reći polazeći sa stanja, koje smo zatekli stvaranjem naše države, uvažujući naše opće privredne ciljeve, trebalo je prije donošenja novih zakona utvrditi osnovne smjerove, kojima šumarska politika treba da krene. Drugo: na osnovu ovako utvrdjenih smjernica trebalo je pristupiti i z r a d j i v a n j u z a k o n s k i h p r o j e k a t a i te projekte iznijeti pred parlamenat. Posve je razumljivo da je prije toga trebala da bude gotova opća osnova, po kojoj će se izvršiti izradjivanje i iznošenje zakonskih projekata. No na žalost i tu je naša urodjena neprogramatičnost imala svoje prste. To se najbolje vidjelo iz nemogućnosti podržavanja veze medju pojedinim zakonskim projektima (na pr. izmedju kaznenog zakona i Zakona o Šumama). Treća je etapa: stvarno provodjenje šumarske politike. To će reći p r i v o d j e n j e u ž i v o t onih smjernica, koje su našle konkretan izražaj u zakonima, uredbama, pravilnicima, instrukcijama i t. d. Za ovu treću fazu tražila su se tri osnovna uslova: sposoban stručni aparat, valjana organizacija i finansijska sredstva.

Kako se iz ove izložene škice vidi, za državu, koja treba tek da izgradi svoju šumarsku politiku, n a j v a ž n i j a, n a j š i r a i n a j t e ž a j e f a z a o n a p r v a. Ona traži jaku inicijativu, golemu spremu stručnog aparata i široku konzultativnu saradnju stručnjaka van zvaničnog aparata. Mi dopuštamo mogućnost da snažna inicijativa za stvaranje i udaranje osnovnih smjernica šumarske politike može da dodje od lica nekog ministra ili ministarskog pomoćnika. No slab je izgled, da bi jedno lice moglo da potpuno savlada tako golemu materiju kao što je hrpa šumarsko-političkih pitanja, kojima je trebalo udariti smjernice. I baš iz toga razloga bila je u prvoj etapi potrebna široka konzultativna saradnja. Neosporna je zasluga Jugoslovenskog Šumarskog Udruženja, da je ono znalo u pravi čas skrenuti pažnju na ovaj momenat. Ta zasluga je još i veća. Udruženje je razvilo toliku snagu, da se u svoje vrijeme Ministarstvo Šuma i Rudnika našlo ponukanim da iz osnova preradi svoj projekat Zakona o Šumama. No što više su partijsko-političke borbe počele da guše aktivitet Ministarstva Šuma i Rudnika, što više su izvjesna miniranja nastojala da uklone mogućnost saradnje Šumarskoga Udruženja u tom pravcu, to više se prenosilo izgradjivanje smjernica šumarske politike unutar četiri zida pojedinog kabineta. Umjesto širokog stručnog konzultativnog rada prevladao je autokratsko partijski metod. Na taj se način dešava, da se iz velike hrpe materije, koja čeka svoju kodifikaciju, izvlače samo ona pitanja, koja su važna za partiju na vlasti, a ne za privredu i budućnost šume. Na taj je način ta prva etapa naše šumarske politike morala da ispane krnja.

Ima jedan naročiti momenat, koji je ometao i usporavao rad oko ove prve faze šumarske politike. To je o d n o s, koji je stvoren kreiranjem M i n i s t a r s t v a A g r a r n e R e f o r m e. Položaj, u kome se nalazi šumarska politika prema agrarnoj politici vrlo je delikatan. Mi razumijemo i uvidjamo, da se tu mora zadržati jedna osnovna linija. Tek misli-

mo, da je nastrano riješen odnos kompetencija izmedju Ministarstva Agrarne Reforme na jednoj a Ministarstva Šuma i Rudnika na drugoj strani. Taj nastrani odnos potječe odatle, što je kod inauguriranja agrarne reforme učinjena jedna osnovna grješka. Mi smo o njoj govorili u nekoliko navrata. Po našem mišljenju nije ispravno razlučena demarkaciona linija, koja bi trebala da rastavlja kompetenciju Ministarstva za Agrarnu Reformu od Ministarstva Šuma i Rudnika. Tako je došlo do neprirodnog odnosa da u nekim pitanjima šumarske privrede Ministarstvo Šuma i Rudnika ima sporednu a Ministarstvo Agrarne Reforme glavnu riječ. Umjesto da Ministarstvo Šuma i Rudnika odlučuje, ono se mora zadovoljiti — »sporazumom«. Na taj način dolazi do anomalije da na primjer šumsko zemljište, koje se iskorišćava i ciljeve šumsko-poljskog gospodarenja, Ministar za Agrarnu Reformu smatra poljoprivrednim i postupa s njim kao sa oranicama, izdavajući ga pod zakup. Slično je bilo sa deputatnim zemljištem šumarskoga osoblja Imovnih Općina. Za vrijeme dok se ovaj članak nalazio u štampi čitamo novinsku vijest, da je »Ministarstvo Šuma i Rudnika odlučilo da sva ona imanja, u kojima su isječene šume, predju u nadležnost Ministarstva Agrarne Reforme«. Dakle u tipičnim pitanjima šumarske politike odlučuje nešumarsko Ministarstvo — Ministarstvo Agrarne Reforme. To je očito jedna negativna stranica naše šumarske politike. Ova posljednja vijest — ako odgovara istini — znači posvemašnju kapitulaciju šumarske politike pred agrarnom.

Čitava je hrpa p i t a n j a, koja su se zbila i koja č e k a j u s v o j e r i j e š e n j e u prvoj i za nas najvažnijoj etapi šumarske politike. Da spomenemo najbitnija: podržavljenje velikog posjeda, Zakon o Šumama, servituti u Bosni i Hercegovini, Imovne Općine, male općine, zašumljavanje krša, uredjivanje bujica i t. d. Za sva ta pitanja nema do danas nijednoga zakona, koji bi bio donešen po parlamentu. A da i ne govorimo o još većoj hrpi uredaba, pravilnika i instrukcija, koje bi trebalo tek donijeti.

Dakle prva i druga faza n a š e š u m a r s k e p o l i t i k e s l a b o s u n a p r e d o v a l e u o v o o s a m g o d i n a. Nema ni jednog Ministra ni jednog ministarskog pomoćnika, čiji bi radni program ili bilans rada bio iznešen pred javnost. Ili ako je iznešen onda su bili odlučniji partijski momenti više nego privredni.

Kad vidimo da je ovako slab rezultat prvih dviju osnovnih i najvažnijih faza šumarske politike, lako je dokučiti, da ni treća ne može da zabilježiti velikih uspjeha. Njen je osnovni zadatak provodjenje smjernica i zakona. Po našem je uvjerenju posve sporedno, da li je Ministarstvo Šuma i Rudnika zasebna jedinica ili se ono nalazi u sklopu drugog kog Ministarstva. Taj momenat važan je samo za borbu partijskih političara o fotelje ali nije odlučan za rad i prosperitet Ministarstva. Za njegov stručni rad i stvarno provodjenje šumarske politike odlučan je samo onaj momenat, o kome već dugo govorimo. O d l u č n o j e u k o l i k o ć e s e o b j e k t i v n a š u m a r s k a p o l i t i k a m o ć i d a e m a n c i p u j e o d s u b j e k t i v n e p a r t i j s k e p o l i t i k e. Nažalost za tu emancipaciju nema izgleda u skoroj budućnosti.

Notre politique forestière. L'Auteur expose le développement de notre politique forestière et son bilan. **Rédaction**

Dr. ing. RUDOLF HAŠA:

UREDJENJE ŠUMA I NJEGOV ODNOS PREMA PROIZVODNJI ŠUMA*

Izlazeći na susret želji predsedništva U. I. Čs. L. (Središnog Udruženja Čehoslovačkog Šumarstva) pozabavio sam se prilikom godišnje skupštine u Pragu 27. septembra ove god. sa pitanjem, koje već nekoliko decenija, a naročito pak koje u poslednje vreme veoma živo zanima šumarsku javnost: **O šumskom uredjenju i njegovom odnosu prema proizvodnji šuma.** Ova tema je predmet studije, koja se nalazi u daljim redovima. Birajući ovu temu učinio sam to potpuno svesno, uveren da se tu radi o pitanju veoma važnom, koje pri tom nije lako, a šta više možda još i — zapaljivo; ali, nemam druge ambicije, do da u glavnim potezima skiciram idejne struje na ovom važnom polju i da doprinesem k tome, da i čsl. šumarstvo sebi jasno predstavi i obrazloži svoje gledište na problem, koji se već delimično pojavio pred njim, a delom će mu se pre ili posle bez sumnje pojaviti: *Problem revizije dosadašnjih metoda uredjivanja i njihovo prilagodjavanje učinjenim napredcima odgajivačke tehnike.* Izbor pomenutog temata izgledao mi je zgodan i zato, što se nadovezuje na rad skupštine U. I. Čs. L., održane 14. januara 1923. u Brnu.

Na Luhu, 26. decembra 1924. **Rudolf Haša**

---

*) Živa je želja našeg Udruženja i njegova organa »Šumarskoga Lista«, da se naši šumari što bolje upoznadu sa drugarskim šumarskim krugovima ostalih slavenskih pa i ostalih savezničkih država. Naročito tesne i prijateljske odnose podržava naše udruženje sa bratskim čehoslovačkim šumarskim Udruženjem.

Da bi još tešnje povezali šumarstvo bratskih nam država, smatramo da nam je dužnost da u »Šumarskom Listu« donosimo radove iz pera njihovih stručnih radenika i pisaca.

Blagodareći posredovanju i zauzimanju gospodina kolege **Jovana Hosu-a,** šumarskog nadsavjetnika sarajevske direkcije, ishodili smo pristanak gospodina **dr. ing. Rudolfa Haše,** profesora visoke škole za poljoprivredu u Brnu, da u prevodu donesemo ovaj njegov aktualni članak.

Samo prevodjenje članka izvršio je vrlo pripravno **gospodin dr. Mihajlo Gradojević,** docenat beogradskog poljoprivrednog fakulteta, kojemu ovim izričemo našu toplu blagodarnost.

Uredništvo

UVOD

Henry Biolley, počasni doktor Visoke Šumarske Škole u Zürichu i generalni direktor šuma neuchâtelskog kantona, u uvodu svoje knjige: L'Aménagement des Forêts par la Méthode Expérimentale et spécielment la »Methode du Contrôlle« 1920., kaže od prilike ove reči: Ako ima igde polja, ka kome današnja nauka sa kriticizmom njoj sopstvenim još nije našla načina da se približi, onda je to uredjenje šuma. Ne da se reče, da ona nije pokušala da za nj utvrdi stroga pravila i tačne propise; ako bi bila reč samo o tome, onda je u tom pogledu dosta učinjeno, čak više nego dosta. Ali nije moguće, u ostalom, u stvarnosti govoriti o *»objektivnom«* radu, dokle god se, veli, bavimo predmetom, o kome kažemo da se njime bavimo samo *potpuno površno, toliko površno* — a može se reći — toliko potpuno *bez svake unutrašnje sveze sa njim*, da strog prigovor, koji je učinio Karlo Gayer šumskom uredjenju, kako je ono *snizilo proizvodnju šuma na nedostojno mesto svoje služavke*, makar kako da čudno zvuči, ipak je, veli, i suviše opravdan ...« Ova stroga osuda dosadašnjih uredjajnih metoda nije, do duše, ni prva ni poslednja; u svome delu »Der gemischte Wald« 1886. iznosi Karlo Gayer svoje mišljenje o šumskom uredjenju ponovo u tom smislu, da *»nema nikoje druge grane medju šumarskim naukama, kod koje bi trebalo toliko radikalnih popravaka, kao što je to slučaj kod šumskog uredjenja, da sredstva za njih mora šumsko uredjenje da iznadje za se u samoj šumi, da ono postoji tu radi same šume a ne obratno«.* Veoma opširno bavi se odnosom proizvodnje šuma prema uredjajnim metodama i Chr. Wagner u svom poznatom delu »Die Grundlagen der räumlichen Ordnung im Walde« 1914. *gde dolazi isto tako do nepovoljnog zaključka u pogledu šumskog uredjenja;* skoro potpuno odbijajući stav zauzima prema šumskom uredjenju A. Möller u svome vjeruju: Der Dauerwaldgedanke, sein Sinn und seine Bedeutung 1922. Njegovo »Ceterum autem censeo« je, da *»presto koji je šumsko uredjenje*, veli, *zauzelo, i sa koga hoće da vlada šumom, treba srušiti«.* Ovo je samo mala kita ljubaznih reči, upućenih s vremena na vreme na adresu uredjenja šuma od strane ljudi, koji su na polju podizanja šuma zadobili svetski glas, i preko čijeg se nepovoljnog mišljenja ne može, dakle, tek onako bez ičega preći na dalje tačke dnevnoga reda, pre no što bi šumsko uredjenje ispitalo svoju savest i pre no što bi, u koliko su zamerke koje mu se čine opravdane, potražilo puta ka poboljšanju. Obratno, niti je tačno niti pravedno, ako se *jedino šumskom uredjenju*, koje je — o tome ne može biti spora — vršilo a delimično i sada vrši veliki uticaj na šumu, ako mu se upisuje u greh, što je podizanje šuma, ovo najvažnije zanimanje šumara, bilo izvesno vreme njemu podredjeno — kao da sem njega i ceo *istorijski razvitak* šumarstva, dalje i to u naročitoj meri i sama proizvodnja šuma, u koliko je u svojim najvažnijim prirodoslovnim osnovama ostajala zagonetka za šumara, i *u koliko je možda iz osećaja svoje unutrašnje slabosti puštala da je privremeno potisnu bez protivljenja u okvir i formu, koji su joj danas neugodni*, nezgodni ili šta više škodljivi — nisu imali u tome dobar deo svoje zasluge; *i ovde istina leži negde u sredini.* Bio bi uzaludan posao prepirati se, **ko** je veći a ko manji krivac; sa našeg gledišta izgleda nam mnogo korisnije da istražujemo, **u čemu je** uredjenje šuma grešilo i greši, te da ga sa tako značajnih mesta smeju nazivati *kočnicom odgajivačkog progresa*, i kako osinoriti granice nje-

gove delatnosti i njegovu ulogu kao takvu, kako bi razmimoilaženje izmedju njega i podizanja šuma prestalo, i da bi se ova dva delokruga šumarskog rada u buduće **dopunjavala** u težnji da se **postigne i obezbedi** onaj pravi gospodarski cilj: »trajno i na najzgodniji način iskorišćavati prirodna blaga i sile koje nam stoje besplatno na raspoloženju, kako bi se isplatili kapital i rad utrošeni radi stvaranja masa i vrednosti«. Ako se ovako shvate ciljevi šumskog gospodarstva, onda u tome u isto vreme leži i odgovor na težnje one grupe šumara, koja, trudeći se da za šumsku proizvodnju izvojuje najdalekosežniju, u koliko je moguće ničim nesputanu slobodu, najradije bi šumskom uredjenju uskratila svako pravo na egzistenciju (Ph. Flury naziva je »krajnjom šumarskom levicom«), i to šumskom uredjenju, koje — pravilno uzevši — treba i može da bude za proizvodnju šuma merilo njene produktivnosti, ocenjivačem upotrebljenih odgajivačkih metoda, šumskom gospodarstvu pak garancija za obezbedjenost prihoda od šume i čuvarom njihove ekonomičnosti. Isto onako kao što bi uredjenje šuma, ako bi postalo stvar sama za sebe, izgubilo svoj smisao, tako i proizvodnja šuma, mada je osnovni stub šumskog gospodarstva, nije i ne može biti sama sebi cilj; »iskorišćenje rezultata naučnog ispitivanja šume, cele njene biološke zajednice zajedno sa svima njenim odnosima prema prirodi radi **šumske proizvodnje** i **šumskog iskorišćavanja,** stvaraju u društvu sa **tehničkim disciplinama** i **principima šumarske ekonomike,** eventualno sa *državopravnim naukama* **osnove** — *za svesno, naučno obrazloženo šumsko gospodarstvo*«.

Da obratimo sada pažnju na samu temu i da ispitamo, da li se šumsko uredjenje kako se ono obično shvata sukobljava sa ciljevima i težnjama šumske proizvodnje u toku poslednjih od prilike 150 godina, za vreme kojih se o šumskom uredjenju može do izvesne mere s pravom govoriti. Prirodna je pojava, da je sve na ovom svetu podložno promenama; stoga je u toku tako dugog vremena morao promeniti više puta svoj oblik i svoje osnove i problem tako težak kao što je podizanje šuma, isto su se morale menjati u svojim osnovama i ciljevima i uredjajni sistemi, koji su šumskom gospodarstvu imali i trebali da služe. Ako bismo stoga bili namerni, da pravedno odmerimo uzajamni uticaj šumske proizvodnje i šumskog uredjenja, onda bismo ovakva ispitivanja morali preneti u iste i jednake vremenske periode, a svoje merilo da izvedemo iz odnosa i pogleda koji su u to vreme važili i iz odgovarajućeg stanja šume kao i iz stepena šumarske nauke, na kome je u pojedinim periodama bila; do duše ako gledamo na prošlost sa gledišta današnjice, onda će nam se stariji uredjajni sistemi najvećim delom u pogledu svoga odnosa prema šumskoj proizvodnji pojaviti u vrlo rdjavoj svetlosti, a veličina krivice će se pak neopravdano umnogostručiti — naprotiv njihove greške i nedostatci prikazuju se tako jasno, da se mogu sa sigurnošću poznati. *Već ovaj relativitet u pogledu zaključka opominje nas da treba biti uzdržljiv do izvesne mere;* zato i kad u daljem budemo kritikovali pojedine faze šumskog uredjenja, ipak ćemo se sa poštovanjem i zahvalnošću sećati onih, koji su na ovome poslu radili sa najlepšim namerama da koriste svojoj struci.

Uredjajne metode i sistemi i njihov odnos ka šumskoj proizvodnji.

Friedrich Judeich, čiji život i rad stvaraju granicu novoga doba, vidi ulogu šumskog uredjenja *»u takvom* **vremenskom** i **prostornom** *uredjenju celog šumskog gospodarstva, kako bi se cilj gospodarstva u koliko je moguće postigao na najsavršeniji način«*, a tako isto i njegovi najslavniji prethodnici i sledbenici sve do današnjih dana. Uloga šumskog uredjenja obuhvaćena je ovde neobično široko: **vreme** i **prostor** jesu sredina, u kojima se odigravaju svi životni procesi ovoga sveta; *urediti* šumsko gospodarstvo *vremenski* i *prostorno* znači prema tome *urediti ga uopšte, u svakom pogledu.* Pri ovakvom shvatanju šumskog uredjenja ne ostaje zaista ostalim granama šumarskog rada, naime produkciono-tehničkim, mnogo mogućnosti, da se razviju; šumsko uredjenje ovakvih razmera uzima na se, kako je A. Buchmayer slikovito govorio. *»ulogu lava izmedju šumarskih disciplina, kome su svi ostali potčinjeni«.* Dakle i šumska proizvodnja, ovo najosnovnije i najšumarskije šumarsko zanimanje; u ovom gledištu *»krajnje šumarske desnice«* na zadatak šumskog uredjenja, treba tražiti izvor sviju razmirica izmedju njega i podizanja šuma, koje su se s razlogom morale dalje zaoštriti, posle onakvog načina, kako je uredjenje šuma rešilo oba istaknuta zadatka. Treba u ostalom napomenuti, da je uredjenje šuma u prvim početcima svoga razvića shvatilo svoju ulogu u mnogo skromnijoj meri, nalazeći da se njegov zadatak sastoji samo u **vremenskom** uredjenju šumskog gospodarstva, t. j. da odredi i da razčlana dužine produkcionog procesa kao i šumskih prinosa, t. zv. etata; ovome prvobitnom gledištu ostao je veran i mali deo uredjajnih metoda, t. zv. metoda formula, koje do duše u dosadašnjoj praksi uredjivanja igraju ponajviše sporednu ulogu, na suprot tome svi sistemi uredjivanja koji su na neki način *»oficielni«*, obuhvatili su u okvir svojih zadataka i odredjivanje mesta iskorišćavanja, dalje spoljašnje kao i unutrašnje uredjenje šume, vrste njenih drveta i dobnih razreda, t. j. sve, što se podrazumeva pod pojmom **»prostornog uredjenja«.** A ovde naročito pada u oči razlog, zašto je šumsko uredjenje, čiji je glavni zadatak bio a takav će i ostati **vremensko** uredjenje šumskog gospodarstva, prigrabilo za se i prostorno uredjenje: Nije to ni u kom slučaju učinilo za to, da bi sa svih strana ispitalo i prostudiralo prostorno uredjenje šume kao biljnu zajednicu, koja ima svoj koren u temeljima prirodnih nauka — što je ključ za tek otkrivena tajna vrata šumarevog uspeha ili razočaranja; ovako bi mogle sa uspehom da postupe, ako bi imale dovoljno slobode jedino nauke produkciono-tehničkog karaktera, koje imaju svoj koren u istim temeljima, u prvom redu šumska produkcija, čija su ova pitanja najvlastitija domena, a ni u kom slučaju ne šumsko uredjenje, čija se osnova nalazi u utvrdjivanju i stalnom obezbedjenju prinosa na osnovi ekonomije. Razlog, zbog koga je šumsko uredjenje pripojilo uz svoj prvobitni zadatak, t. j. uz *vremensko uredjenje* i prostorno uredjenje šumskog gospodarsva, *mada sile pokretnice kao i cela suština oba ova osobita i veoma važna zadatka, kao* što je navedeno, *potpuno su različiti,* mogao je biti samo taj, *što je uredjenje šuma uzelo za se uredjenje* zajednice šumskog drveća, što je trebalo da bude zasebna stvar, kao dobrodošlo, pri upotrebi površinske osnove prividno zadovoljavajuće **sredstvo** za olakšanje i obezbedjenje svoje prvobitne i najsvojstvenije uloge: **vremenskog uredjenja.** I bilo je posle toga potpuno logično, kada je šumsko uredje-

nje prostorno uredjenje, ovo *sredstvo za lakše izvodjenje svoga zadatka*, pokušalo da sagradi u koliko je moguće na **najprostiji,** više manje shematički, ali uvek na **svoj** *način:* gola seča, jednodobne i jednovrsne sastojine mogu biti pri ovakvom postupku samo dobrodošle. Iz ovog razmatranja proizlazi, da uredjenje šuma, u koliko je obuhvàtilo u okvir svojih zadataka prostorno uredjenje šumskog gospodarstva, uzevši mu samostalnost i suzivši na taj način bazu šumskoj produkciji, na kojoj bi se mogla donekle slobodnije razviti, dolazi sa ovom u **realan sukob,** i da isto tako, dokle uredjenje šuma ostaje na svome navedenom širokom programu, sa gledišta svoje tehnike nema nikakvog razloga, da potpomaže razvitak suptilnijih, u toliko, razume se, složenijih odgajivačkih metoda, koje samo nepotpuno mogu da udju u okvir jednostavnih shema; u eri starijih uredjajnih sistema, osobito sistema rašestarenja, koji su podlegli iskušenju, koje se pri razmatranju vremenskog i prostornog uredjenja šumskog gospodarstva upravo nameće, a utvrdjivanje veličine iskorišćavanja sa njenim mestom u jedno spojili, sastoji se podizanje šuma skoro jedino u veštačkom obnavljanju šume, iznalaženju novih metoda kultivisanja i zgodnih za njih sprava.

Da pristupimo sada k ocenjivanju pojedinih dosadašnjih sistema sa gledišta njihovih odnosa prema šumskoj produkciji; sa ovog stanovišta mogu se oni podeliti u dve grupe:

I. Metode, koje smatraju za svoj zadatak da odrede jedino veličinu stalnog mogućeg iskorišćenja, koje se trude da šumsko gospodarstvo urede *samo vremenski:* **metode formula.**

II. Sistemi, koji pored odredjivanja *veličine stalnog mogućeg iskorišćenja,* dakle vremenskog uredjenja, odredjuju i *mesto iskorišćavanja,* utičući na taj način neposredno i odlučno na prostorno uredjenje; ovamo spadaju:

a) stara prostorna metoda,
b) sistemi rašestarenja,
c) sistemi dobnih razreda.

Ad I. Metode formula trude se da odgovore svojoj jedinoj zadaći, t. j. *vremenskom uredjenju šumskog gospodarstva* na taj način, što potpuno nezavisno od odredjenih sastojina, jedino na osnovi opštih, iz samog stanja šume u danom momentu dobivenih, tipično šumarskih količina, **priraštaja i zaliha,** *odredjuju veličinu trajnog iskorišćavanja, koje se može dopustiti. Odredjivanje mesta iskorišćavanja izilazi potpuno iz okvira ovih sistema,* ne valjada zato, što bi prostorno uredjenje podcenjivali ili šta više smatrali ga za suvišno; dublji smisao, izražen u ovom postupku je u tome, što prostorno uredjenje šume, naročito unutrašnje uredjenje biološke zajednice drveta, jeste i treba da bude samostalan zadatak, potpuno odvojen svojim prirodoslovnim — znanstvenim osnovima i svojom tendencijom od vremenskog uredjenja, što sa uspehom može da reši sa u koliko je moguće većom slobodom jedino šumska produkcija pomoću ostalih nauka, naime produkciono-tehničkog pravca, specijalno zaštite šuma. A ova sloboda, bar u koliko se šumskog uredjenja tiče, nije ni u kom pogledu sputana: Šumsko uredjenje, odredjujući veličinu etata u četinarima i lišćarima i zahtevajući jedino, da se one ne godišnje, nego u celini poštuju i održavaju, ostavlja u svemu drugom slobodne ruke sopstveniku, kako i odkud on želi da ih ispuni, kako se ne bi ogrešio o proizvodnju šuma, — da li sečom zrelih sasto-

jina, ili izbiranjem grupa ili pojedinih drveta podesnih za seču, kada mu je možda jedino obratilo pažnju, gde bi ih mogao naći, — naročito pak gde bi bilo dobro iz drugih ekonomskih razloga iskorišćavanje izvršiti. Veličina etata izračunaće se, kao što je bilo rečeno, *iz priraštaja i iz zaliha;* dublji i u velikoj meri uzgojni smisao ovih metoda mogli bismo opažati, razume se, ako bismo hteli tako da gledamo, da su to upravo *priraštaji i zalihe,* koje stvaraju *šumarevu alfu i omegu,* da je naša dužnost prema tome, da zaista ozbiljno bar pokušamo da u koliko je moguće u potpunosti saznamo *stvarnu* njihovu veličinu u stvarno poverenoj nam šumi, i budući svesni, da se obadve količine, priraštaja i zalihe mogu i kvantitativno i kvalitativno umnožavati, razume se, ako dodju majstoru u ruke, da se prema mogućnosti trudimo da ih podesnim načinom gospodarenja uvećamo, ne zadovoljavajući se samo ravnomernim prinosima sve dotle, dok proizvodnja šuma, penjući se sve više i više ka šumskoj umetnosti, ne pruži nam dokaz, *da je umnožavanje kako priraštaja tako i zaliha i u pogledu kvantitativnom kao i kvalitativnom dostiglo svoj vrhunac.* I u ovom pogledu *šumsko uredjenje* pri ovim sistemima ne pravi smetnje šumskoj proizvodnji; u ovom slučaju niti nudi niti nameće izvesne oblike šume sa učtivim svojim savetom, da sa njegovog stanovišta, radi olakšanja njegovih zadataka, ove ili one forme su mu zbog svoje jednostavnosti i povoljnosti najzgodnije i najradije dobrodošle; šumska proizvodnja, u ovom momentu pravomoćna i samostalna, može potpuno slobodno da traži načina, kako treba srediti uzajamni odnos medj drvećem, kako bi ga podstakla da dodje do željenog najvišeg i najlepšeg efekta i da od **sviju** vrsta drveta, koja nam je priroda stavila na raspoloženje, stvori zdravu, snažnu šumu. Sistemi o kojima je reč ne odredjuju mesto iskorišćavanja, što je u ovom slučaju zadatak sâm za sebe; ako se on ostavi da ga reši sâm sopstvenik, onda će ga to prisiliti, *da se što više sa šumom bavi, da njen život najpažljivije prati, da se sa njom upravo saživi,* probudiće u njemu osećaj odgovornosti, koju su dosadašnja mehanička izvodjenja sečnih planova i mogućnost da se sopstvene omaške i sopstveni nedostaci u svako doba bace na drugoga, najvećim delom uspavali, sa druge strane pružiće mu radost zbog samostalnog tvoračkog rada kao i punu čast zbog pokazanog uspeha. Ako dakle Graner, Stötzer, Guttenberg i drugi šumari slavnih imena nazivaju ove sisteme »*pomoćnim sredstvima iz nužde u manje povoljnim šumarskim okolnostima*« ili ako vide njihovu upotrebljivost poglavito u malo značajnoj kontroli etata u masi, koji automatski proizilazi iz sečnih osnova, onda će pre biti istina, da mi sami zanešeni stalno slikom površinski uredjene šume nismo do sada ni u jednoj uvedenoj tački dorasli do nivoa duha ovih metoda; a *duhu* ovih metoda pripada budućnost i kod nas, kao što im pripada sadašnjost u jako oddivljenjem gledamo na Hundeshagena, tog majstora nad majstorima u maklim švajcarskim prilikama, u koliko ove metode nisu bile potisnute »kontrolnim metodama«, koje idu još i dalje. Stoga sa u toliko većim šumarskim naukama starijeg doba, koji je već skoro pre 100 godina jasno video i potpuno odredjeno izrazio saznanje, u koje mi samo sa naporom prodiremo: Da su vremensko i prostorno uredjenje dva samostalna zadatka, koja se moraju odelito rešiti, svaki za sebe; da je vremensko uredjenje stvar šumskog uredjivanja, prostorno uredjenje, koje zahteva veću slobodu, najbolje je da bude stvar sopstvenika šume; da

gospodarsku osnovu, koja se brine za prostorno uredjenje i stvara neophodnu dopunu vremenskog uredjenja, u kojoj zbog uzgojnih razloga ne bi bilo pametno vezivati u napred iskorišćavanje na potpuno odredjene površine, treba predlagati samo za kratko vreme, na pr. 10 godina, da bi ostala u harmoniji sa promenljivim gospodarskim prilikama; da celokupnom uredjenju šumskog gospodarstva treba da prethodi u koliko je moguće najobazrivije odredjivanje pravca gospodarskih načela, stvarajući mogućnost da se postignu najveći prinosi, koji bi posle toga služili pri uredjenju kao putokaz. Ovom Hundeshagenovom programu ne može se ni danas ništa zameriti, sa punim pravom je mogao Hundeshagen, kome je po idejama najbliže stajao K. Heyer, nazvati ove metode »*racionalnim*« pri poredjenju njihovom sa sistemima, koji su sagradjeni na *površinskoj* osnovi, naročito na sistemima rašestarenja, koji su u to doba svuda vladali.

Po svome unutrašnjem sastavu i specijalnim ciljevima za kojima idu, nekoji su sistemi formula sumnjivi i zastareli. Od domaćih metoda veoma dragocene usluge može da učine pri odredjivanju etata na ovaj način: metoda I. Nimburskog, dalje L. Hufnagla, eventualno u modifikaciji L. Hufnagl—Ph. Flury; od starijih metoda švajcarski šumari upotrebljavaju vrlo rado metode Mantel-ove, K. Heyer-ove, eventualno »eksploatacionog%«.

Ad II. Da pristupimo dalje ka razlaganju onih uredjajnih sistema, koji su proširivši prvobitni zadatak šumskog uredjenja, *odredjivanje veličine iskorišćavanja*, u pogledu prostornog uredjenja, ovladali kod nas celom prošlošću a koje najvećim delom vladaju i sadašnjošću. Ovi sistemi upotrebljavaju za rešavanje svojih zadataka, rasporedjivanja iskorišćavanja prema vremenu i prostoru, dva para uredjajnih elemenata: *Površinu i ophodnju* ili *zalihu* i *ophodnju* (ako pod ophodnjom podrazumevamo uokvirenu dužinu produkcionog procesa) ali u većoj meri prve elemente; nalazeći u prostornom uredjenju samo sredstvo radi lakšeg izračunavanja etata, ovi su sistemi vrlo olako podlegli iskušenju, da spoje obadva potpuno raznoroda, samostalna zadatka: **koliko iskorišćavati, gde iskorišćavati,** u jedan zadatak, što je moglo da se desi samo ako se jedan zadatak *potčini silom drugome, u našem slučaju očigledno se to tiče prostornog uredjenja.* Kod raznih sistema, koji ovamo spadaju stupanj ovog nasilja je različit; pošto u rasporedu uzajamnih odnosa drveća leži tajna uzgojnih uspeha, morao se uticaj ovih sistema na šumsku proizvodnju manifestovati u manje više nepovoljnom obliku.

Ad II. a) Najstariji sistem ove grupe jeste stari prostorni sistem. On je rešio oba zadatka na taj način, što je celokupnu površinu šume mestimično podelio na toliki broj podjednakih ili podjednako prinosnih godišnjih seča, koliko je ophodnja imala godina, a ove godišnje seče odredio je za iskorišćavanje pojedinim godinama ophodnje; gospodarska osnova mogla je da otpadne. Ovaj sistem daje odličnu sliku najpotpunijeg spajanja oba zadatka šumskog uredjenja kao i njegovih posledica: *Stvaranjem godišnjih seča i dodeljivanjem njihovim pojedinim godinama ophodnje rešeno je pitanje mesta iskorišćavanja, kao i celog prostornog uredjenja šume, a istovremeno i veličine iskorišćavanja, dakle celog vremenskog uredjenja;* **prostorno uredjenje je sredstvo i potpuno potčinjeno vremenskom uredjenju.** Razmere iskorišćavanja, nje-

gov početak, tempo i završetak (isto tako i obnavljanje) utvrdjeni su za svaku godinu unapred za vreme cele ophodnje; pošto su dodeljene godišnje seče, to nije moguće više ugadjati posebnom karakteru sastojina; ovaj sistem, čija je odlika apsolutna ukočenost, ne ostavljajući šumskoj proizvodnji skoro nikakve mogućnosti za razvitak, inauguriše upravo golu seču.

Ad II. b) Već za rana se pokazalo, da se tih površinskih dotacija (dotacije u pogledu mase bile su još iluzornije), odredjenih pojedinim godinama ophodnje za toliko vreme u napred, nije bilo u opšte moguće držati. Ovo je saznanje u toku vremena imalo kao posledicu, da se sa uspehom rasprostranila misao, da se pojedine dotacije dodeljuju radi bar parcijalnog oslobadjanja šumskog gospodarstva u pogledu uzgojne strane kao i uprošćenja taksacionih radova ne kao do tada pojedinim godinama ophodnje, kao što je činio stari prostorni sistem, već većim njihovim grupama od 20 čak do 30 godina, t. zv. periodama; zahtev o obezbedjenju trajnih i ravnomernih prinosa, koji su svi uredjajni sistemi iz toga doba stavljali na prvo mesto, zadovoljavao se na taj način, što su celokupne dotacije pojedinim periodama bile svedene na jednak nivo. Tako je evolucijom postao iz starog prostornog sistema čitav niz novih uredjajnih sistema, t. zv. *sistema rašestarenja*, koji su već značili korak u napred; zajednička karakteristika ovih sistema bila je ta, što je ophodnja bila deljena u 4 čak 5 eksploatacionih perioda, da je cela gospodarska ploha izmedju ovih u interesu obezbedjenja ravnomernih prinosa pomoću t. zv. opšteg gospodarskog ili uredjajnog plana kao spoljašnje forme bila razdeljena i to na taj način, što su ove periode bile snabdevene u koliko je bilo moguće podjednakim plohama ili masama, ili vrednostima, eventualno kombinacijama ovih; iz opšteg uredjajnog ili gospodarskog plana više ili manje automatski se posle izvodili specijalni planovi za seče, koji su imali u sebi predloge za najbliže gospodarsko razdoblje. Ovakvo rasporedjivanje cele gospodarske plohe sa njenim masama, plohama ili kombinacijama obojih na pojedine eksploatacione periode najpre na celu, docnije na barem veći deo ophodnje u napred, bilo je samo po sebi pri ondašnjem stanju šumarske nauke i šumarstva smelim a vecma nesigurnim poduhvatom; opšti gospodarski plan sistema rašestarenja odredjujući veličinu, mesto i način eksploatacije za tako dugo vreme u napred, nije ostavljao sopstvenicima šuma skoro nikakve mogućnosti za samostalno, puno odgovornosti stvaranje na uzgojnom polju i prenoseći dispozicije prošlosti zajedno sa pogledima onih vremena, koja su medjutim već zastarela, pod zvaničnom zaštitom do u daleku budućnost, morale su izgledati ovoj kao kočnica progresa.[4]

Sistemi rašestarenja dobili su svoje ime otuda, što je svaka perioda u opštem gospodarskom planu dobila svoju sopstvenu terensku dotaciju prema vrsti njihove opreme razlikujemo (ako uzmemo u obzir samo glavne tipove sistema rašestarenja)

1. Sistem rašestarenja po masi,
2. „ „ po površini,
3. „ „ kombinovan; odnos njihov prema šumskoj proizvodnji bio je raznovrstan, ali u svakom slučaju štetan.

Ad II. b_1) Sistem rašestarenja po masi, koji zbog jednostranosti ciljeva za koji su bili pred njim i nesigurnosti svojih osnova nije se mnogo rasprostranio; on upotrebljava za rešenje svoga zadatka dva uredjajna elementa: *Zalihu i ophodnju.* Ovaj sistem hoće da početnu zalihu šume, uvećanu sa priraštajem, koji će u svima sastojinama sve do njihove eksploatacione starosti u okviru jedne ophodnje da postane, podjednako na pojedine eksploatacione periode da razdeli, a tim samim i celu ophodnju; u ovakvom opštem shvatanju izgledalo bi, da sistem rašestarenja po masi ne stoji toliko na putu šumskoj proizvodnji, kao što smo to prikazali kod metoda formula, gde je etat bio odredjivan isto tako na osnovi zalihe i priraštaja. Ali u suštini stvar drukčije stoji: Dok smo kod metoda formula izvodili veličinu etata nezavisno od izvesnih sastojina, *iz celokupnih zaliha i priraštaja,* pa tek onda tražili sastojine ili njihove delove, čijom bismo sečom odredjeni etat realizovali, dakle najpre *etat po masi, pa onda plan za seče,* dotle je kod sistema rašestarenja po masi obratan postupak; ovde smo pojedine površine šume sa njihovim masama za iskorišćavanje dodelili pojedinim periodama, radi postignuća ravnomernih prinosa izvršili smo izmedju pojedinih perioda zgodna premeštanja i na taj način smo sastavili opštu gospodarsku osnovu, iz koje je kao posledica proizašao izvesan ravnomerni etat po masi. Dakle *najpre obavezna gospodarska osnova u vidu sečne osnove a na drugom mestu etat po masi;* da bi etat svake od tih perioda bio stvarno realizovan, potrebno je, da se *potpuno odredjene sastojine, koje imaju potpuno odredjene razmere u potpuno tačno odredjenom razdoblju, poseku,* onako, kako je to opšta gospodarska osnova u vremenskom toku jedne ophodnje njima u napred odredila, što se opet sa zahtevima racionalne šumske proizvodnje ne može složiti. *I kod sistema rašestarenja po masi nailazimo na potpuno spajanje dvaju zadataka šumskog uredjenja u jedan, prostorno pak uredjenje potpuno u službi utvrdjivanja i obezbedjenja etata po masi.* Opštom gospodarskom osnovom (sekoredi kao i buduća veličina i raspored dobnih razreda) prostorno uredjenje cele šume unapred je odredjeno, a iz iste osnove kao posledica ovog prostornog uredjenja proizilazi izvesan ravnomerni etat po masi za sve vreme ophodnje, dakle potpuno vremensko uredjenje. Treba na ovom mestu izrikom naglasiti, da je sistem rašestarenja po masi u svojim početcima, dokle se prema svome prvobitnom principu trudio da odredjuje pojedine sastojine u one eksploatacione periode, u kojima su stigle za seču, dokle se dakle eo ipso odricao namera da će dosadašnje prostorno uredjenje u budućnosti u većoj meri menjati, u pogledu uzgojnom ipak je dovodio do daleko manjih šteta nego ostali sistemi rašestarenja, koji su bili sagradjeni na površinskoj osnovi; docnije se doduše tendencija ovog sistema promenila i to na štetu šumske proizvodnje. I L. Hartig, najistaknutiji tvorac sistema rašestarenja po masi, zasenjen isto tako površinskim prividjenjem, nametnuo je docnije ovim sistemima, koji su se prvobitno trudili samo da bi obezbedili ravnomerne prinose, *i takve težnje, koje su im ranije bile potpuno strane,* težnje za radikalnim dovodjenjem u red prostornog uredjenja, zahtevajući iz gospodarsko-tehničkih razloga u koliko je moguće najdalekosežnije usredsredjenje dobnih razreda; kao jedinice dotacija pojedinim periodama iskorišćivanja za u buduće, trebale su da budu u koliko je moguće jednodobni i jednovrstni odeljci od 150—200 jutara veličine. Ovim zahtevom, koji prema svojim posledicama

u pogledu šumske proizvodnje nije daleko izostao iza tendencije sistema rašestarenja po površini, pošlo se ka gospodarstvu velikih površina sa golim sečama na veliko sa svima njegovim ubistvenim posledicama za šumu: osiromašavanju šumskih staništa, izbacivanju velikog broja sa gledišta šumske proizvodnje značajnih vrsta drveća, slabljenju šume prema elementarnim, životinjskim kao i biljnim štetočinama. Šumsko pak gospodarstvo, prelazeći iz nedisciplinovanog doduše oblika probirne ka obliku gole seče, bacilo se iz krajnosti u krajnost.

Ad II. b_2 i b_3). Sistem rašestarenja po površini, polazeći sa gledišta H. Cotte, svoga glavnog predstavnika, da je samo *»ploha«* pogodna da obezbedi trajan prinos, upotrebljava isto onako kao i stara prostorna metoda, iz koje je evolucijom postala, za postignuće svojih ciljeva dva uredjajna elementa *površinu i ophodnju.* Već sam taj fakt, što ovaj sistem hoće da sagradi celo uredjenje prinosa na *»plohi«*, dakle faktoru koji je dat, koji je ukočen, *»koga ni onaj najbolji šumar ne može umnožiti«*. (Hufnagl), karakteriše ovaj sistem kao *nazadan;* ali pošto se pak faktor *»ploha«* od sviju uredjajnih elemenata najlakše mogao odrediti, to je sistem rašestarenja po površini dostigao veliko rasprostranjenje, kao i sistem rašestarenja kombinovan, koji je postao kompromisnim spajanjem ciljeva oba osnovna sistema rašestarenja, po masi i po površini, koji je izgradjen dakle na uredjajnim elementima, *ploha, zaliha i ophodnja sa znatnom prevagom prvoga;* ovo je se desilo i tamo gde je sistem ustuknuo ispred novijih sistema, jer njegov duh većim delom tamo i na dalje živi. Sistem rašestarenja po površini deli radi opšteg uredjenja prinosa iz šume celu gospodarsku šumsku površinu na pojedine eksploatacione periode i to tako, kako bi terenske dotacije u celini, koje su od strane opšte gospodarske osnove pojedinim periodama dodeljene, u koliko je moguće, kod sviju perioda bile jednake; kad se ovo uporedi sa starom prostornom metodom dolaze na mesto pojedinih godina periode, umesto godišnjih, po mestima razgraničenih sečišta po mestima odeljena sečišta perioda, t. zv. *odeljenja.* Već iz ove kratke karakteristike, a još više iz uskog srodstva sa starim prostornim sistemom jasno je, da je vremensko i prostorno uredjenje, dakle utvrdjivanje veličine etata i mesta iskorišćavanja, kod ovog sistema opet usko i nerazdvojno uzajamno povezano, jer su podelom gospodarske plohe na pojedine eksploatacione periode odredjeni i njihovi periodički prinosi; u najmanju ruku pak, što celokupno prostorno uredjenje, koje bi trebalo da se gradi samostalno na temeljima **produkciono-tehničkim,** budući da je ovde opet najvećim delom *prosto sredstvo.* Za olakšanje i obezbedjenje vremenskog uredjenja, prema intencijama sistema rašestarenja po površini rešeno je i mora biti rešeno na taj način, da za u buduće rasporedjivanje cele gospodarske površine na eksploatacione periode, kao i stvaranje pojedinih sekoreda nema nikakvih prepreka na putu; *prostorno uredjenje dakle izvodi sistem rašestarenja po površini skoro dosledno prema gledištima* **taksaciono-tehničkih.** Putokaz pri ovakvom uredjivanju trebala je da bude slika šume vremenski i prostorno idealno uredjena, t. zv. »**normalna**« šuma; elementi vremenskog uredjenja šume: »normalno« zastupljeni dobni razredi kako u pogledu broja tako i veličine, »normalan« priraštaj i »normalna« zaliha, a elementi prostornog uredjenja: »normalan« raspored dobnih razreda, u ovoj formaciji, idealu šume u pogledu *taksaciono tehničkom* prividno u svima pravcima uredjene, i oni su prirodno svi skupa.

Ovom idealu »normalne« šume, trudi se sistem rašestarenja površinskog da stvarnu šumu približi u koliko je moguće više. Radi ovoga on odredjuje, kakvu veličinu, kakav oblik i kakav uzajamni raspored i razgraničenje treba u danom slučaju dati pojedinim periodnim sečama, t. zv. *odelenjima*, kako bi se ova mogla u buduće upotrebiti kao idealne dotacione jedinice za t. zv. pregledan, utvrdjen i izravnat raspored gospodarske plohe na pojedine eksploatacione periode radi ustanovljenja i obezbedjenja prinosa; rezultati sviju ovih razlaganja, pri kojima dakle motivi produkciono-tehnički ostaju skoro potpuno po strani — *a kad im se pokloni izvesna pažnja*, kao u pitanju oblika i grupisanja odeljenja i njihovog obezbedjenja od vetra, *opet samo radi vremenskog uredjenja* — grafički i numerički dodirnuta u idejnom sečnom planu, prenesu se posle toga na šumu, postajući polazna tačka za potpuno tipičku podelu i uredjenje šume: 1. odelenje, kao jedinica terenske dotacije pojedinim eksploatacionim periodama treba za u buduće da dobije u interesu obezbedjenja trajnih i ravnomernih prinosa u koliko je moguće *jednodobnu* sastojinu; posledica ovoga zahteva jeste sastojina isto tako više manje *jednovrstna, gospodarstvo velikoplošno, i veliki gubitci u priraštaju,* koji nastaju pri izvodjenju ovoga programa; 2. dodeljivanjem odeljenja pojedinim eksploatacionim periodama odredjen je za celu gospodarsku plohu i to najvećim delom za čitava decenija u napred opet jedino u interesu vremenskog uredjenja sam početak, tok, kao i završetak eksploatacije a time i obnavljanja; gola seča kao posledica ovoga, u najmanju ruku još progalna seča sa kratkim vremenom za podmladjivanje; 3. jednodobne i jednovrstne, te prema tome više manje nezaštićene sastojine, pojedinih prostranih odeljenja treba *zaštićivati*, da bi se mogli sigurno i bez uznemiravanja dodeljivati pojedinim eksploatacionim periodama, *dakle radi vremenskog uredjenja*, veštački *i to grupisanjem odeljenja u potpune, ili bar parcielne sekorede, plasirane u vidu strele suprotno pravcu opasnih vetrova u pojedinim sekoredima* kao *i medju njima*, dakle u najsavršenijem svestranom poravnanju; *posledica: potpuna nemogućnost prilagoditi se datim sastojinskim prilikama, potpuno zarobljavanje* šumske proizvodnje; 4. odeljenja kao jedinice terenskih dotacija eksploatacionih perioda moraju dobiti radi preglednosti, dalje radi podesne i izravnate *dotacije izvesnu, periodnoj eksploatacionoj površini odgovarajuću veličinu,* da bi se postiglo savršeno ravnanje *pravilan, u koliko je moguće podjednak oblik i izvesan položaj.* Konzekventno izvedena metoda rašestarenja zahteva dakle *potpuno pravilnu mrežu u pogledu podele;* ova se ne može, ako treba odgovoriti gorenavedenim, u samoj metodi nalazećih se, vremenskim uredjenjem uslovljenim ciljevima, *prilagoditi ni terenskim, ni stanišnim, niti sastojinskim prilikama.*

Iz ovih glavnih kontura dosledno izvedenog sistema rašestarenja po površini može se stvoriti slika, kakvim posledicama vodi površinski princip, ako se od njega načini stub za uredjenje šumskih prinosa, i kakva je teška i skupa zabluda i najbrižljivije izvedeno prostorno uredjenje, ako nije bilo izvedeno samostalno i to na osnovi elemenata u prvom redu produkciono-tehničkih. U ovom veštačkom, za šumu stranom i neprijateljskom okviru, koji je šumsko uredjenje radi vremenskog uredjenja ovde iskonstruisalo, nema mesta za šumsku proizvodnju, koja zna šta hoće; sistem rašestarenja po površini dosledno sproveden vodi, i to po cenu teških žrtava na potpuno suprotnu stranu od onoga, što je nama

danas cilj u pogledu uzgojnom. Pod ovakvim okolnostima posve je razumljivo, ako već Hundeshagen naziva širenje sistema površinskog rašestarenja *»zločinom«*, ako ga Kautzsch uporedjuje sa *»Prokrustovom posteljom«*, ako piše Ney *o »šablonskom gazdovanju u šumi«*, Hufnagl *»o neprirodnosti površinskog gospodarstva«* i ako misli Martin i drugi, *»da ovaj sistem ne odgovara uzgojnim potrebama;* šumsko uredjenje kako ga nalazimo kod starog površinskog sistema, sistema rašestarenja i kombinovano, delimično pak i kod sistema dobnih razreda, *vladalo je*, — o tome ne može biti spora — *a delimično još i danas vlada šumama*, ali je to činilo jedino u toj nameri i sa tom verom, da će po cenu teških žrtava, koje je iziskivalo, moći da preda budućnosti šumu u svakom pogledu uredjenu, uzornu šumu. Samo ispunjenje ove nade je sumnjivo; »normalno« stanje šume, kako ga sve do skora shvata šumsko uredjenje, rezultanta je čitavog niza promenljivih faktora kao što su veličina gospodarske površine, dužina ophodnje, tržišne prilike, namere sopstvenikove, shvatanja šumskog gospodara; ako se u osnovi svojoj promeni ma i jedan od njih u toku jedne ili dve ophodnje, onda će se cela zgrada s mukom i žrtvama iskupljena srušiti; pošto je dotacija pojedinih eksploatacionih perioda kod sistema površinskog rašestarenja u smislu formirane slike vremenski i prostorno uredjene šume u šumi oštro ograničena, nema ni najmanje mogućnosti da se prilagodi izmenjenim prilikama. A kad je već reč o »normalnoj« šumi u gore istaknutom značenju: ne gledajući na to, što se ovde kao gospodarska »norma« navode i gledaju da se dostignu prilike, koje se najvećim delom u opšte ne mogu dostići; da mada »normalni« odnos dobnih razreda uzimajući u obzir od onih faktora, koji uslovljavaju priraštaj kao što su: gospodarske plohe, boniteti staništa, vrsta i uredjenje bioloških zajednica drveća, vodjenje brige o njima, a do izvesne mere i doba starosti, svega dva koji su više manje mehaničkog karaktera: *plohu i starost*, ipak nije tačno merilo i sigurna garancija za prinos iz šume; da iz predstave šume t. zv. *»normalne«* u smislu šumskog uredjenja isključuju se one uzgojne visoko stojeće formacije, kod kojih se dobni razredi ne dadu više razdvojiti po površini; — spajanje oba zadatka, koja je sebi šumsko uredjenje istaklo, uredjenje vremensko i prostorno, koje dobija svoga izraza i u slici t. zv. »normalne« šume, mora imati kao posledicu, da *doklegod prostorno uredjenje, naročito unutrašnje, nije potpuno zasebno postavljeno na svoje prirodne, u prvom redu* **produkciono-tehničke** *osnove, doklegod je prosto sredstvo vremenskog uredjenja, kao što je za to postupak sistema rašestarenja po površini direktno školski primer,* **sve dotle da i u unutrašnjoj gradji ove formacije mora biti diferencija razmimoilaženja:** *Šuma sa gledišta* **taksaciono-tehničkog«** *pa ma bila i »normalno« uredjena ne može dati »***normalan***« priraštaj; jednostrana, veštačka shema »normalne« šume šumskog uredjenja ne podudara se već odavna* — a u pitanju prostornog uredjenja leži glavni izvor ovog nepodudaranja — *sa predstavom »normalne« šume šumske proizvodnje.* U ovakvim okolnostima izgleda veoma sumnjivo, da se u realizovanju prividnog ideala šumskog uredjenja ide suviše daleko naime u koliko se tiče prostorne strane; uzalud dolaze na pamet reči, koje je još pre 25 godina izgovorio L. Hufnagl u svome delu: Die Grundzüge der *»wahren«* Bestandeswirtschaft: Ako upotrebimo za šumu veštačko merilo, koje nije izvedeno iz elemenata šume (ophodnja), ako ne gazdujemo sa onim, što u šumi stvarno imamo (priraštaj, zali-

ha), već letimo za idealnom slikom, koja se kao duga za svakoga nalazi na drugom mestu (»normalna šuma), onda mora ovakav rad da ispadne promašen i neplodan. Reči, koje važe i danas. *Svekolike misli i dela odgajivača odnose se na priraštaj i zalihu;* pod *»normalnim«* stanjem šume podrazumeva *Biolley* takvo stanje, *u kome šuma daje najviše mogući priraštaj u materijalu od vrednosti sa u koliko je mogućom većom uštednjom zalihe;* u službu ovoga programa stavio je Biolley *potpuno i svoj* sistem.

Napadi protivnika sistema rašestarenja po površini bili su upravljeni od prvih početaka poglavito na pojam odeljenja kao gospodarske jedinice, koji je vodio ka velikoplošnom gospodarstvu sa svima njegovim posledicama. Ovim naporima nije mogao sistem površinskog rašestarenja stalno da odoljeva, nemajući za odbranu odeljenja kao prirodne sečine, jednostranog tog pronalaska vremenskog uredjenja, nikakvih prirodnih razloga. I tako pomiče ovaj sistem ostvarenje svojih prvobitnih ciljeva, koje je prvobitno hteo da ima ostvarene u toku jedne ophodnje, stalno u dalju budućnost, i to u toliko pre, što je se u toku vremena promenio po obliku u t. zv. sistem rašestarenja kombinovan, — koji ostajući u osnovi sistem površinskog rašestarenja — pokušao je da se oslobodi bar u dvema ili trima prvim periodama isto tako podjednakim masama, što se bez mnogih kompromisa nije moglo izvesti. U koliko je u ostalom više ovaj sistem pravio ustupaka u pogledu principa sistema površinskog rašestarenja, da bi se prilagodio promenjenim shvatanjima, u toliko više je na niže padala njegova prvobitno toliko hvaljena »preglednost« i njegove »velike konture«, dok najzad sistemi rašestarenja, kako kaže Chr. Wagner, žrtvovavši najveći deo svojih ciljeva, žrtvovali su posle 100 godišnje vladavine i sami sebe. Kada se prestalo smatrati odeljenje kao periodna sečina, laknulo je donekle šumskoj proizvodnji; duh oslobodjenih sistema rašestarenja vlada sugestivno u znatnoj meri i na dalje samo pod drugom zastavom.

(Svršiće se)

L'aménagement en relation avec la production des forêts. L'auteur, professeur à l'Ecole des Forêts a Brno, donne un aperçu sur les mouvements contemporains dans le domaine de l'aménagement des forêts.

Rédaction

Инж. ЉУБОМИР МАРКОВИЋ:

СЛАВОНСКЕ ШУМЕ ЊИХОВО ГОСПОДАРЕЊЕ У ПРОШЛОСТИ И БУДУЋНОСТИ

Подручје посавских шума је претежно, подручје храста лужњака Q. pedunculata. али не искључује ни следеће врсте шумског дрвећа: јасен, брест, граб, клен, липа, топола и др. те би по самој природној тежњи и славонске шуме у посавској равници, имале бити шуме мешовитог карактера, док данас онакве какве су имају претежно карактер чистих храстових састојина, са врло малим бројем постојних стабалаца клена, жестике и глога.

Стари посавски храстици који су на измаку, и данас имају више мање мешовити карактер, и ако тамо није нужда за мешовитост, изузев код подмлађења.

Значи, да тамо, где експлоатација није била превећ интензивна, мешовитост састојина се очувала и у многоме допринела, да славонски храст постигне изванредну форму, садржину и каквоћу, која га је ставила испред свију храстова те врсте на главним светским тржиштима техничког дрвета.

Нагле сече у прошлом столећу и дух тадашње шумарске науке, који је долазио из Немачке, учинили су, да се форсирано пође ка чистим храстовим састојинама, те и данас још дух тога времена води стручњаке тога подручја и стварање чистих храстика се продужује.

Велике површине сечина помлађиване су код државних шума више природним путем, а у изузетним случајевима вештачким начином, док у шумама имовних општина а нарочито на подручју Петроварадинске Имовне Општине, мало је шума подмлађено природним путем, већ вештачким, односно шумско-пољским господарством.

Али и код једног и код другог начина подмлађења резултат је скоро исти; код вештачког подмлађења дошло се директно на чисте храстове састојине, а код природног подмлађења постепеним еволуционим путем.

Овај еволуциони пут није случајни него са циљем, да се до чистих састојина дође што пре, кад се код подмлађења није до тога дошло, те је тај циљ у већини случајева постигнут са другом или трећом проредом, т. ј. у доба између 40—60 година старости. Ово се очито види из описа састојина појединих шума, где су шуме пре 20 година биле следећег карактера: Храст 0.7, јасен 0.1, брест 0.1, и граб 0.1. а данас после 2—3 прореде храст је порастао на 0.9 а остале врсте заједно спале на 0.1.

Кад се предочи, да је више мање у свима славонским шумама, било сушења негде више негде мање, и то сушење храста, онда би без интервенције човека, храст морао бити у опадању, а у место тога имамо пораст; значи да је ту била секира, која је овај пораст учинила и то на штету осталих врсти и саме састојине, али нажалост не на корист храста.

Дакле елиминисање помоћних врсти дрвећа у славонским шумама било је и јесте још у снази и та се метода узгоја толико уврежила, да ће требати много времена и убедљивости да се искорени.

Заиста лепа и очаравајућа метода, све састојине испресецане просецама, обрасле лепим, високим храстовима, да је милина погледати, а кад дође време главне сече приход изванредан; који шумар не би зажелео тако што шуми којом управља?!

С тога и верујемо са каквим су се тешкоћама морали борити наши предшасници, да дођу до горњег циља, и како су морали бити горди, када је млада бранђевина била храстић до храстића, а осталим врстама ни трага ни гласа; заиста су у томе доста показали успеха.

Ми би им данас одали велику захвалност за такав рад и успех, да те шуме нису данас поприште сушења, и да то сушење није баш на тим површинама најаче.

Од почетка сушења (1909. год.) па све до данас, како шумарски практичари тако и теоретичари сложни су у тврдњи, да у чистим храстицима сушење најчешће долази, и тамо се највише храстових стабала осуше, тако да читаве површине оголе, док у мешовитим састојинама интензитет сушења је слабији.

Пред појавом катастрофалног сушења славонског храста често се поставља питање: »шта ћемо учинити за спас славонског храста«; и многе су мере како предострожности тако репресивне показане и употребљене, али је питање одгајивања храста мање додиривано.

Шумарство и цела наша јавност свесни су тога, да славонски храст мора бити и по цени великих жртава, те нам не преостаје друго, до да се научимо господарити њиме, узевши у обзир прошлост, добре стране прошлога рада и његове погрешке, те на основу тих искустава стварати нови поступак са славонским храстовим шумама.

При проучавању и третирању сушења славонских храстика тражени су фактори сушења у свима правцима, али врло мало у узгоју самога храста, узгој је у забораву, јер су данас, фактори којима он особито погодује, у дејству, и ти фактори су нам увек пред очима, те на узгој и заборављамо, па зато опет понављамо, да се морамо научити господарити нашим храстом и то сопственим осматрањима, методама и средствима.

Ово питање очувања и регенерације славонског храста је наше шумарско питање, на коме ћемо ми шумари показати, да смо дорасли великог задатка шуме, јер решењем овог питања спасли смо највредније шуме наше земље, а нашем младом шумарству створићемо видно место у светској шумарској науци.

Питање само је велико и компликовано, али заједничким силама свих шумара, који познају ово подручје и других који прате ток догађаја индиректним путем, доћи ћемо до успеха, јер нас код овог пи-

тања не дели ништа — ту смо сви почев од најмањих до најкомпетентнијих шумари.

Да је у блиској прошлости подручје славонских шума било насељено храстом, јасеном, брестом, грабом и др. врстама не само што нам говоре господарствене основе тих шума, које су и данас на снази, већ исцрпни записи стручњака, а нарочито је вредно подсетити на опис песника — шумара Јосипа Козарца, где поред оријашког храста, који пркоси бури и мући . . . види витог и светлог јасена, местимице црног бреста, а под овом тројицом стаситих јунака, који се боре за првенство, утиснули су се бели грабови и кленови, грбави и наказни, као згрбљене слуге, који су ту да поправљају тло храсту који од охолости нема кад, да се за то брине. Како је лепо и исправно поставио улоге ове по природи нераздвојне врсти дрвећа у посавским шумама.

У састојинама где је пок. Козарац црпио надахнуће за свој песничко-шумарски дух храст, јасен и брест су се борили о првенство, а данас се ова два последња искључују из борбе и стављају у положај »згрбљених слугу«.

Погрешке које су почињене вештачким помлађењем храстика данас се не дају изменити али оне састојине у којима је мешовитост колко толко сачувана, могу се постепено појачати у том правцу и то опрезним проредама.

Досадашње прореде, са мало изузетака, ишле су према чистим храстицима. Храст је био неприкосновен. Дакле наклоност према храсту је била превелика и то је довело до чистих састојина, чак и оних шума, које се по господарственим основама воде као мешовите.

Са таквим проредама се мора престати, имају се потражити нове методе прореда, које ће одговарати данашњем стању тих шума, т. ј. имају се прореде наменити појачању и очувању храста, а не умножавању храстових стабала, на штету здравља састојина и квалитетнијег храстовог дрвета.

Младе састојине природно помлађене које сада пристижу за прореду, то су поља рада, на којима се имају отпочети прореде, у правцу одржавања нормалне мешовите састојине, где би храст задржао водеће место до краја опходње.

Једна од грешака досадањих прореда, поред оне о великом помлађивању храста, јесте потпуно чишћење стабла, жбунова и грмља, која се налазе у потчињеном стању. Овај доњи спрат састојине не шкоди ни мало својим животом околним доминирајућим стаблима, покрива тло, даје доста лишћа за мртви покров, тиме се поправља тло, а кад се исече нема никакве материјалне користи, јер су то танка стабалца. Ова потчињена стабла поред горње улоге могу у даном моменту узети виднију улогу, да пређу из става подчињености у главну састојину, а то се дешава у време сушења, где се најбоља и највреднија стабла суше, дакле користи нема никакве да се та стабла посеку, јер не представљају никакви дрвни материјал, док је корист велика ако послуже само првом циљу, да чувају и побољшавају тло, а да не узимамо други јер то немора да наступи.

Дакле подстојна састојина (sous-bois) је потребна, и свако стабло које не омета развитак и напредак надстојном стаблу, а живи, нека ту буде, тиме је и шума лепша, пунија, привлачнија, и биће заклон за птице и дивљач, које ми волимо видети у шуми.

Код састојина где су већ прореде извођене на штету помоћних врсти дрвећа, има се поступно појачавати мешовитост, дегажирањем и осветљавањем јасена, бреста и граба, водећи увек рачуна да храст буде водећа врста.

Познато је, да медљика пре јаче падне на храстова стабла, која су јаче изложена сунчаној светлости, те би се приликом прорећивања узео у обзир и овај факат, да се храстова стабла, која надкриљују својом крошњом више храстових и других стабала, од случаја до случаја ваде, јер су та стабла као магнет за медљику, а иначе ометају нормалан развитак околним добрим стаблима.

Дакле прореда, какву замишљамо, имала би се водити само горе у главној састојини, опрезним ослобађањем и осветљењем појединих стабала, са израженом намером, да се и помоћне врсте дочепају, у извесној мери, главног спрата састојине, док у доњем спрату вађење мртваца или умирућих стабала.

Исто тако у пракси је утврђено да су ређе састојине погодиније за развитак медљике и да је сушење у таквим састојинама јаче, те су поједини стручњаци наглашавајући овај факат индиректно устали против саме прореде у славонским храстицима.

За све ове састојине, где је у току прошлих 18 година било сушења већег стила, те се данас налазе у стању слабог опорављења, прореде се не смију подузимати и то из разлога што су ретке састојине, што се ту врши једно присилно прорећивање, уклањањем стабала која су реконвалесценцији подлегла, те се незна шта ће сутра бити ако се које живо стабло узме у прореду, а одмах после тога наступи сушење, како пак сушење иде од најлепших према најгорим стаблима, то се у главној састојини несме реметити поређај, а у потстојној исто тако, јер та стабла могу бити потребна за главну састојину — дакле на таквим површинама свако живо стабло има одређену улогу одржања шуме, те се само и једино мртваци имају немилосрдно вадити.

Али код састојина, који нису имали поремећај већег обима у току живота, ту се прореде имају спроводити, да се стабла ојачавају, да се постигне известан степен мешовитости састојина, како би јака и помешана стабла одољевала разним факторима сушења.

Овим излагањем стања славонских храстика немислимо судити рад наших старијих другова, који су у доброј намери и у духу времена радили и у многоме успели, да славонским шумама даду карактер данашњице, него нам је циљ, да са тог правца, који се је показао услед онда непредвиђених фактора штетним, скренемо у правцу тежње природе, која је најбољи путоказ за господарењем сваком шумом па и славонском.

Морамо напустити принцип гајења чистих храстика, у помлађивању сечина нека нам буде природни начин помлађења начело, а за то требамо и методе сеча, које ће том циљу одговарати, чисте сече имају уступити место оплодној и преборној сечи, па ће према новој методи сеча бити други размер врсти дрвећа, и у томе новом почетку врсти, тражиће се сообразно са локалним приликама и духом времена нов начин господарења и гајења тих шума.

Са данашњим пак састојинама мора се ићи преко прореда у мешовите састојине.

Чист храстик са по којим јасеном, брестом и погрбљеним грабом и кленом нека нам буде за циљ код завршне фазе састојина у доба од 140—200 година, а пре тога мешовите састојине.

Traitement des forêts de Slavonie dans le passé et dans l'avenir.

Les forêts de Slavonie, par le méthodes existantes des coupes et d'éclaircies, sont presque des peuplements purs de chêne. Ces forêts sont à présent dans un état où le dépérissement de chêne donne des grandes inquiétudes à tout forestier yougoslave, les méthodes en usage y sont pour une grande partie.

L'auteur en désignant ces faits recommande de changer du traitement en abandonnant le rajenuissement artificiel, tandis que dans les peuplements deja crées, introduire des éclaircies, qui favoriseront les autres essences sociales (frêne, orme, charme, érable champêtre etc), afin que ces peuplements redeviennent melangés.

Dans les éclaircies à suivre le sous-étage doit être maintenu n'y coupant que les bois morts, et n'agir que dans le peuplement principal en faveur du melange.

L'auteur

Ing. ANTON ŠIVIC:

POPLAVE V LJUBLJANSKI OBLASTI IN GOZDARSTVO

(Konec)

Restavracijska dela; podpore.

Poškodbe vsled poplav so tako ogromne, da jih posameznik brez pomoči države in drugih faktorjev ne bo mogel sam popolnoma popraviti. Trajalo bo gotovo leta in leta, preden se bodo mogle gotove naprave in kulturna zemljišča spraviti kolikor toliko v prejšnji stan.

Po dolinah, koder so divjale poplave, je treba odpeljati naplavljeni grušč in gramoz s poljedelskih zemljišč, popraviti odnosno znova zgraditi raztrgane, porušene ali odnešene poti, ceste in mostove; popraviti ali znova postaviti razdrte ali odplavljene jezove, odkopati zasute vodne struge, dotočne kanale, popraviti žage in druge industrijske naprave ob potokih in rekah, popraviti odnosno zgraditi poškodovane hiše in gospodarska poslopja, izčistiti po hribih jarke in izkopati zasute hlode in cela izruvana drevesa, kolikor bo mogoče, i t. d.

Kar je državnih ustanov, se je takoj lotila dela državna železnica, ki je v kratkem času popravila razdrto progo v gornji Savski dolini. Tudi deloma porušeni most preko Sore pri Medvodah in poškodovani most preko Save pri Tacnu se je končno popravil z državnimi sredstvi. Za druge poprave pa ni bilo javnih denarnih sredstev in je vsak po poplavah nesrečno prizadeti ostal skoro le sam nase navezan. Med njimi je nekaj takih, ki jim je poplava uničila skoro vse, kar potrebujejo za svojo eksistenco.

Toda težko prizadeti niso samo navezani na popravo lastne škode, temveč so morali zasebniki celo sami zgraditi vsaj za silo nekaj takih naprav, ki so povsem javnega značaja, tako na pr. državno cesto in nekatere mostove v Kokrski dolini, da so čimprej odprli prometno zvezo, brez koje bi imeli še večjo škodo, zvezo, ki je za preživljanje prebivalcev in industrijskih delavcev v Kokri in na Jezerskem prepotrebna. Tudi nekateri glavni mostovi preko Save so bili popravljeni od zasebnikov na ta način, da je država prispevala samo z dobavo lesa.

Dosedanje podpore v denarju so v primeri s škodo malenkostne. Državne v denarju do konca februarja 1927 menda sploh ni bilo, pač pa je dala državna gozdna uprava 2577 plm smrekovega in 85 plm mecesnovega lesa po znižani ceni in sicer:

Za popravo mostov — provizoren most preko Save med Bledom in Lescami, med Lancovim in Radovljico, preko Radovne v Krnici in Fortuni;

malim posestnikom za popravo škarp, utrditev obrežja ob vodotokih;

Elektr. gospodarski zadrugi v Žireh.

Pomožnemu odboru za poplavljene v Žireh.

Predlaganih je bilo nadaljnjih 990 plm smrekovega in 10 plm mecesnovega lesa po znižani ceni iz državnih gozdov:

za male posestnike v svrho poprave škarp i dr.;

občini Zminec za popravo mostov;

Zvezi za tujski promet za popravilo galerij v Vintgarju;

Okrajnemu cestnemu odboru v Škofji Loki za popravo mostov.

V denarjih je razmeroma največ daroval Rdeči križ (v ljubljanskem okraju 65.000 Din ,v logaškem 30.000 Din, v radovljiškem 50.000 Din, v kranjskem okraju, vštevši pozneje omenjeno cerkveno zbirko, pa 250.000 Din). Poleg tega bo dal še nadaljnje podpore in večje brezobrestno posojilo.

Iz cerkvenih zbirk so prejeli poplavljenci v ljubljanskem okraju 90.000 Din, v radovljiškem 15.000 Din, v kranjskem pa, kakor gori omenjeno.

Znatno podporo je naklonil tudi Nj. V. Kralj.

Lokalno pomoč z manjšimi denarnimi zneski so delile nekatere okrajne blagajne in denarni zavodi. Pomožni odbori so v porušenih krajih razdelili nekaj živil in obleke.

V kamniškem okraju niso prejeli oškodovanci nobene podpore.

Navedene podpore so v primeri s škodo le kapljica vode v morju. Tudi dovoljeni odpis dohodninskega davka ne more povsod dosti zaleči.

Tam, kjer je veter podrl posamezna drevesa ali cele sestoje, je mnogo težavnega posla s sekanjem podrtnic in vlačenjem prevrženih dreves do izvoznih potov, dalje z zopetnim pomlajevanjem vsled viharja ogoljenih površin v gozdih. Pri tem je najbolj prizadeta državna gozdna uprava, ker so bili v njeni upravi nahajajoči se gozdi najmočneje poškodovani.

Kaj bo ukreniti, da se ublažijo in zmanjšajo katastrofalni učinki izvenrednih padavin?

Po strmih in razoranih pobočjih naših hribovitih krajev bo treba predvsem zmanjšati razdiralno moč hudournikov, ki jo imajo ob hudih nalivih. Treba bo poskrbeti, da ne bodo odnašali z gora in naplavljali v dolinah grušča, in da ne bodo mogli spodjedati strmih in visokih pobočij ter mehkih brežin. V splošnem bo treba ubraniti in zmanjšati po možnosti vpliv erozije in korozije. Vse to se doseže z zagrajanjem, utrjevanjem in reguliranjem hudournikov in njihovih strug in postranskih jarkov ter usadov v njihovem območju.

Smotrenih regulacijskih in zavarovalnih del v potrebnem sistemu pa posameznik sam nikakor ne zmore, marveč so v to poklicani specialni gozdarskotehnični organi, ki jim je poverjena naloga zagrajevanja hudournikov.

Med svetovno vojno in v dobi, ki je tej sledila, se je jako malo gradilo ob potokih hudourniških, ker v te svrhe niso bila — in tudi sedaj niso na razpolago denarna sredstva, ki bi bila potrebna.[1])

Zagradba hudournikov pa vselej računa tudi na *ohranitev in zboljšanje vegetacijskih razmer* v vsakem hudourniškem območju z oziroma na *retencijo, oviranje naglega odtoka padavin* in *zabranitev pomikanja drušča* v doline.

O retenciji sem že v prejšnjih izvajanjih omenil, da absorbira vegetacija velik del atmosferilij. Kakor kažejo opazovanja, ki pa nikakor še niso prišla do konkretnih in številčno točnih zaključkov, morejo gozdne obrše in gozdna tla sprejeti in zadržati padavine le do neke maksimalne količine; ko pa so tla nasičena, ne morejo sprejeti večjih množin vode.[2]) Ravnotako je velikega pomena oviranje naglega odtoka padavin po vegetacijski odeji in njenem koreninju. Pa tudi to gre le do neke skrajne meje in ne more preprečiti poplav ob izredno močnih ali dolgotrajnih nalivih ali takrat, kadar se po hribih in planinah naglo stajajo debele plasti snega.

Vendar s tem ni rečeno, da gozd nima eminentnega pomena za večje vodotoke. Razen vodnih mas je treba upoštevati premikanje grušča, ki ga gozdovi precej izdatno zadržujejo in vežejo ter varujejo tla posebno tam, kjer jih podpirajo smotrena dela urada za zagradbo hudournikov. Zato moramo slej kot prej stremeti za tem, da ostanejo gozdi v hudourniških okoliših kolikor mogoče dobro ohranjeni, da se jih previdno izkorišča ter po možnosti izboljšava. To velja posebno glede sekanja, pogozdovanja goljav, spravila posekanega lesa, čiščenja z lesom in sečnimi ali pa spravilnimi ostanki založenih jarkov. V zvezi s spravilom je tudi pravilno zlaganje posekanega in izdelanega lesa velike važnosti.

Kar se tiče sekanja, spravljanja in zlaganja lesa v okolišu hudournikov, imamo zanje posebne predpise v dne 28. februarja 1922 uzakonjeni naredbi bivše deželne vlade za Slovenijo. V tej naredbi se glasijo §§ 16., 17., 18. in 19. tako-le:

»§ 16. Pristojno politično oblastvo določi za vsak primer posebej obseg hudourniškega okoliša po zakonu z dne 30. junija 1884, drž. zak. št. 117.

Okrajno politično oblastvo pa razglasi tudi vse do sedaj pravomočno že določene hudourniške okoliše.

Predpisi §§ 17., 18. in 19. veljajo za hudourniške okoliše, določene in razglašene v smislu prvih dveh odstavkov tega paragrafa.

§ 17. Za vse sečnje v hudourniškem okolišu veljajo razen splošnih določil §§ 2. do 15., še ti-le posebni predpisi:

V hudourniških okoliših se mora les vobče sekati, spravljati in zlagati kar najoprezneje, da se obvarujejo tla, bregovi in morebitne zagradbene naprave vsake poškodbe, odnosno ogrozitve.

---

[1]) Primerjaj spis: Ing. V. Fasan: »Zagradba hudournikov v Sloveniji« v knjigi: Pola stoljeća šumarstva, Zagreb, 1926.

[2]) Zanimiv je referat, ki ga je podal Dr. F. Frankhauser iz Berna o zagradbi hudournikov in o vlogi gozdov, o priliki nekega kongresa več let pred svetovno vojno Po njegovem naziranju morejo gozdovi, odnosno gozdna tla zadržati le 15 do 20 mm padavine. Večjo vlogo pa pripisuje gozdu glede na vezanje iz zadrževanje grušča, transspiracije vode, i dr. Sicer pa pravi, da naj bi se izvršili točni poskusi, ki naj natančneje doženo še ne dovolj dognano vlogo gozda pri poplavah, usadih i t. d.

Okrajno politično oblastvo naj izda, po potrebi v sporazumu z uradom za zagradbo hudournikov, ko dovoljuje sečnjo, vse potrebne predpise in prepovedi za izvršitev sekanja in spravljanja lesa v takih ležah na najmanj škodljivi način.

Posestnik gozda, kupec lesa, kakor tisti, ki je prevzel sečnjo in spravljanje lesa, so solidarno obvezani, da po vsakokratnem sekanju in spravljanju lesa popravijo vse zaradi tega nastale poškodbe tal in naprav, oziroma da trpe stroške za njih popravo.

§ 18. Za sekanje lesa, stoječega v profilu hudourniške struge, t. j. na pobočju in bregu hudournika, do kamor sega vpliv visoke vode, je treba posebne dovolitve okrajnega političnega oblastva.

Spravljati les po zemljatih drčah, grapah z mehkim dnom, meliščih in vodotokih hudourniškega okoliša sploh ter uporabljati hudourniške struge za spravljanje lesa, je dovoljeno le po snegu ali zamrzlih tleh, dokler se ne napravijo potrebne gozdne poti. Izjeme sme dovoljevati okrajno politično oblastvo sporazumno z uradom za zagradbe hudournikov.

Za plavbo lesa v teh okoliših veljajo predpisi §§ 26. do 43. gozd. zak. z dne 3. decembra 1852., drž. avstr. zak. št. 250.

Po drčah, grapah in vodotokih se ne sme puščati noben les, da bi ležal ondod; tudi se morajo odstraniti začasne lesene naprave, ki so služile pri spravljanju lesa, sicer se tak les zapleni in odstrani ob stroških lastnikovih.

V poplavljenem okolišu hudournikov kakor tudi na nevarnih strmih obronkih je dopuščeno zlagati les ali napravljati ogljenice (kope) le z dovolitvijo okrajnega političnega oblastva.

§ 19. Za točno izpolnitev določil, navedenih v §§ 17. in 18., sme okrajno politično oblastvo predpisati primerno kavcijo in z njo ravnati po predpisih §§ 13. in 14.[3])«

Dostaviti moram, da se ti predpisi še *ne* uveljavljajo, ker oblastva, ki imajo izločevati hudourniške okoliše, teh še niso določila in razglasila.

Pač pa je uveljavljati v takih krajih določbe § 6. in eventualno tudi § 7. splošnega gozdnega zakona, ki dopuščajo v visokih legah in na strmih pobočjih sečnje na golo le v ozkih pasovih ali pa tako, da se sestojine gozdov polagoma prebero. Nastale goljave je v takih gozdovih takoj, t. j. tekom enega do dveh let zopet pogozditi.

Na strmih hudourniških pobočjih bi bilo torej omejiti, po potrebi tudi popolnoma zabraniti sekanje na golo.

Kolikor v krajih, kjer so divjale poplave, stare goljave še niso pogozdene, ali pa bodo vsled polomij in podrtij po viharju nastale nove, treba jih bo čimprej pogozditi. Hvalevredno bi bilo, ako bi težko prizadeti, posebno mali gozdni posestniki mogli dobiti potrebno število sadik b r e z p l a č n o iz državnih in okrajnih gozdnih drevesnic, če se jim že ne more hkrati nakloniti tudi denarne podpore za stroške pogozdovanja. Gledati bi bilo tudi na to, da bi se usadi, ki so obviseli in niso zdrknili v doline, zavarovali s tem, da se zasadijo s primernimi sadikami ali potaknjenci. da se utrdijo s pregradbami, da se prepleto, i dr.

Nasprotno pa je treba drevje ob robu usadov in natrganih, strmih bregov, posebno visokostebelno in staro drevje, takoj posekati in odstraniti.

---

[3]) §§ 13. in 14. se nanašata na predpis kavcij in na postopanje s kavcijami.

Prepričati pa se je tudi, ali je na zemljiščih nad mejo donosnih gozdov vse v redu. Radi pomirjenja hudournikov je treba zabraniti ali primerno omejiti pašo na takih pobočjih, ki se vdirajo ali posedajo in držijo nizdol; na nevarnih mestih je treba omejiti premočno izkoriščanje stelje. Dobro je paziti nadalje na strma pobočja, obraščena z rušjem ali plazečim se borom, ki lepo varuje pod njim ležeče gozdove in druge kulturne vrste, včasi tudi stavbne objekte. Radi tega je točno upoštevati določbe § 15. pravkar cit. zakona iz leta 1922, ki pravi:

»Za sekanje rušja na ploskvi, ki meri eno četrtino hektara ali več, se uporabljajo, ne da bi se upoštevale kulturne vrste dotičnega zemljišča po zemljarinskem katastru, primerno določila §§ 2. do 14. tega zakona.

Okrajno politično oblastvo sme predpisati sekanje na golo pri rušju v vodoravnih pramenih.

Požiganje rušja je prepovedano«.

Kar se tiče spravila lesa iz strmih pobočij v ostro zarezane grape, stojimo tu pred jako perečim vprašanjem. Imamo v gorah kraje, iz katerih sploh ni mogoče na drug način spraviti lesa, kakor po zemljatih, strmih, deloma celo prepadnih drčah, po katerih se mnogo lesa obtolče, razbije ali razkolje. Takšnega težavnega spravila ne vidimo le v kmečkih, marveč tudi v gozdih, upravljanih po državni upravi. Koder je spraviti večjo množino lesa iz gozdov, si pomagajo s tem, da postavijo lesene riže, za večletna, izdatna spravila, pa žične vzpenjače.

Lesene riže je treba, ko se jih v dotičnem kraju več ne potrebuje, odstraniti iz območja jarkov. Ako se jih pusti, da tam propadejo, lahko zajezijo ali zamašijo vodotoke, kar je pri hudih nalivih lahko usodno. Sploh je treba skrbeti, da so globoko zarezani jarki očiščeni lesovja.

Da se zmanjša nevarnost ob nalivih, je treba gozdne poti, ki teko ob hudourniških strugah, primerno zavarovati, da jih narastla voda ne zasuje z vejevjem in gruščem, drugod pa zopet ne raztrga in odplavi. Močno rabljene, od težke vožnje razorane ceste, naj bi se sproti popravljale in vzdrževale v dobrem stanju, kar se žal ne upošteva.

Skladovnice hlodov naj ne bodo v območju, kamor more seči poplava. Tam pa, kjer ni prostora, da bi se hlodi spravili na prav varna mesta, jih je zavarovati tako, da jih voda ne more dvigniti in odnesti. V to svrho naj se hlodi tesno združijo na ta način, da se vanje na rtišču zabijejo obrabljene stare kline (žage) od jarmenikov. Na ta način zvezani hlodi bodo kakor se more pričakovati, ostali na skladišču in bo s tem zmanjšana nevarnost poškodbe drugih objektov, kakor mostov, jezov, i t. d.

Jezovi v potokih in večjih vodotokih naj bodo trdni in naj se jih vzdržuje v solidnem stanju. Isto velja glede mostov. Pri teh naj bodo pretočni profili dovolj veliki, da morejo skozi nje tudi največje vodne množine, ki so že nastopile v dotičnem kraju.

Na velik del nedostatkov, ki sem jih v tej razpravi omenil, je bil Veliki župan ljubljanske oblasti opozoril prebivalstvo že po silni poplavi, ki je bila meseca septembra 1926, in sicer na temelju referatov hidrotehničnega, odn. hudourniškega in gozdarskega oddelka z okrožnico, ki je bila razglašena po vseh srezih in se glasi:

»Ob priliki zadnjih dosedanjih poplav se je opazovalo, da so pospeševale in povzročale izbruhe hudournikov poleg velikih padavin, nezadostnih strug vodotokov, premajhnih mostnih propustov in premajnih pretokov pri jezovih sledeče okolnosti oziroma sledeči nedostatki:

Prebivalci, posebno lesni trgovci zlagajo hlode in drug les preblizu in prenizko ob strugi hudournikov in potokov, tako da voda če naraste, lahko doseže les, ga dvigne in odplavi. Tudi puščajo veje in druge odpadke v strugah vodotokov. Les, ki pride v narastel vodotok, ne poveča samo povodnji in njene sile, ampak daje mnogokrat povod, da se vodotok v kaki soteski, ob kakem mostu ali na kakem mestu, kjer je struga gosto zaraščena, zajezi in izbruhne.

Povod izbruhom vodotokov daje nadalje tudi okolnost, da so bregovi hudournikov ter tudi njihove struge same, gosto zaraščene z debelim grmovjem in drevjem. V gostem grmovju in drevju se les, korenike in druge stvari, ki jih hudourniki privalijo s hribov, kaj lahko zataknejo in zajezijo ter prisilijo potok, da prestopi bregove in se razlije po okolici.

Še drugi vzroki, ki poplave pripravljajo in povzročajo so sledeči:

Ljudje vodotoke vse preveč zožujejo. Ko delajo zavarovanja ob bregovih, rinejo ž njimi preveč v strugo, ji dajejo neravno smer, tako da odvračajo smer vode od enega brega na drugega. Na ta način se zgodi, da dobiva potok nenaravno smer, se vije v ozkih serpentinah od enega pobočja do drugega. Ker se struga preveč vije, je njen padec ter dosledno brzina vode majhna. Struga se hitro napolni in voda se mora razliti čez bregove.

Dalje so zgradbe za zaštito bregov slabo fundirane in slabo zgrajene. Zato se ob povodnji hitro podero in povečajo naval in silo hudournika.

Opazovalo se je dalje, da so v največ slučajih mostni propusti premajhni. Zato se mostovi radi zamašijo in prisilijo vodotok, da si poišče novo strugo.

Izbruh vodotokov sploh povzročajo tudi premajhni pretoki pri jezovih. Zato so tudi jezovi mnogokrat krivi, da hudournik izbruhne in povzroči mnogo škode.

Prebivalstvo stavi tudi svoje hiše in gospodarska poslopja preblizu vodotokov, tako da jih povodenj lahko doseže, poškoduje ali celo poruši, kar se je v premnogih slučajih tudi v resnici zgodilo.

Da se ti in drugi slični nedostatki ob strugah vodotokov ter zlasti ob strugah hudournikov odpravijo, in nevarnost ter obseg poplav zmanjša, se sreskim poglavarjem nalaga, da izdajo po § 7. ces. patenta z dne 20. aprila 1854, drž. zak. št. 96 odnosno po § 24. zakona za bivšo vojvodino Kranjsko z dne 15. maja 1872 d. z. l. št. 16, odnosno § 38. zakona za bivšo vojvodino Štajersko z dne 18. januarja 1872, lež. zak. št. 8 in § 42 vodnopravnega zakona bivše vojvodine Koroške z dne 28. avgusta 1872, dež. zak. št. 65, razglas na občine svojega sreza, s katerim se:

1.) prepove puščati in zlagati les, oglje, vejevje in druge gozdne odpadke po drčah, grapah, vodotokih, hudournikih, njihovih bregovih ter v njihovem območju vse do onega mesta, kamor more seči visoka voda ali poplava;

2.) zaukaže občinam z ozirom na določila § 75 vodnopravnega zakona kranjskega, odnosno § 90 vodnopravnega zakona štajerskega in § 97 vodn. zak. koroškega, naj dajo počistiti struge vodotokov drevja, grmovja in druge navlake, ki je ostala po strugah po zadnji poplavi; da dajo zlasti posekati in počistiti bregove in primeren pas sveta ob bregovih od drevja in debelega grmovja. Bregove je zavarovati z nizkim grmovjem, zlasti z vrbo in takim grmovjem, ki se gosto zaraste in globoko

ukorenini. Nasad je vsako drugo leto porezati, tako da so bregovi zaraščeni le s takim grmovjem, ki ga voda lahko upogne;

3.) opozori županstva, naj ne izdajajo gradbenih dovoljenj za hiše in druge zgradbe v območju hudournikov, kjer bi mogle biti ogrožene od visoke povodnji;

4.) pozove občine, da gledajo z ozirom na določila § 2. vodnopravnega zakona kranjskega in § 16. vodnopravnega zakona štajerskega in koroškega na to, da ljudje z zgradbami za zaščito bregov ne zožujejo struge, da ne ovirajo navedenega toka voda; da zgradbe dobro fundirajo in solidno gradijo, da jih ne more voda odnesti. Potem naj bi občine tudi gledale, da se gozdne in druge poti ne gradijo ob strugah potokov, ampak izven njihovega območja;

5.) pozove naj dalje občine, naj njihovi zastopniki pri predmetnih obravnavah gledajo tudi na to, da se ne dovoli graditev preozkih in prenizkih mostov. Mostovi naj bodo postavljeni tako, da naravnega in gladkega odtoka vode ne ovirajo, zato naj opozarjajo oblastvene organe na vse okoliščine v tem pogledu;

6.) končno naj se v razglasu opozori na določila § 50 vodnopravnega zak. kranjskega, 65 vodnoprav. zakona štajerskega in 72 vod. zak. koroškega, da so graditelji zgradb za zaščito bregov odgovorni za škodo, ki jo povzročijo s tem, da zaščitne zgradbe kakor nasipe, zidove, kašte, pilotaže nepravilno postavljajo, tako, da vodo odbijajo na nasprotni breg, da strugo zožujejo in s tem delajo kakršnokoli škodo sosedom, ki imajo svoja zemljišča niže ali na nasprotnem bregu. Opozori naj se tudi na določila § 23. zgoraj citiranega zakona kranjskega, § 37. cit. zak. štajerskega in § 41. cit. zak. koroškega, ki prepoveduje zgradbo obrežnih zavarovanj brez oblastnega dovoljenja.

O razglasu naj se obvesti tudi sreski šumarski referent s pozivom, da ob priliki službenih potovanj s pomočjo prideljenih podšumarjev revidira v območju gozdov nahajajoče se struge hudournikov«.

Posamezni sreski poglavarji so izdali za kraje, kjer je zahtevala potreba, še posebne pozive radi pospravila podrtega igličastega drevja, odnosno radi odstranjenja lubja, da se ne razplodi škodljivi mrčes po gozdih.

Druge odredbe v varstvo gozdov z ozirom na omiljenje nevarnosti pri poplavah niso potrebne, ker zadostujejo dosedanji zakoni in predpisi za primerno vzdrževanje gozdov — le upoštevati jih je treba! Treba je, da se gozdni posestniki po njih točno ravnajo, treba pa je tudi, da se gozdarskemu osebju obče uprave budžetarno omogoči izvrševanje predpisane mu službe v svrho varovanja gozdov vseh posestvenih kategorij, — iz gozdno-gospodarskih, gozdnopolicijskih in javnih ozirov, — ter da ima to osebje tudi primerno zaslombo pri vseh poklicanih faktorjih!

Les crues en Slovènie (fin). Les causes et dégats.

Rédaction

Инж. ДРАГОЉУБ С. ПЕТРОВИЋ:

НАСЕЉЕНИЦИ И ШУМЕ У ОКРУГУ ТОПЛИЧКОМ*

Историја има светлих али исто тако и мрачних периода. Светли су они, који ма на који начин показују напредак једнога народа било у материјалном, било у духовном или моралном погледу. Мрачни су они, који говоре о супротним стварима. О једном таквом мрачном периоду, који сада преживљујемо, хоћу да говорим, мада са тешком мором на срцу. Тиче се наших шума, које се безобзирно, расипнички и без икаквог правдања сатиру.

Има ствари које човек не може веровати, бар не дотле док му се очигледно не покажу. Не може веровати из простог разлога, што неможе да предпостави, да могу постојати услови, који то омогућавају. И код мене је то исто било све док се нисам својим очима уверио о злу, које дави један део наших шума. Тиче се питања о бесправним насељеницима у некадањем округу Топличком на подручју Шумске Управе у Прокупљу.

На подручју ове управе биле су некада сјајне и дивне храстове и јасенове шуме. Њих је нестало највећим делом услед бесправне горосече слично инвазији инсеката или другим каквим пустошењима. Но како овде ствари теку најбоље ће се видети из насељеничког питања.

После ослобођења Топличког округа од Турака и присаједињења Краљевини Србији настао је један процес, који се и данас може пратити у Јужној Србији. Арнаути и Турци почели су се исељавати из овога округа било из незадовољства са новим стањем ствари, било из немогућности да се томе стању прилагоде. Напоредо са овим ишло је и насељавање нашега живља из разних наших крајева као Црне Горе, Херцеговине, Далмације, Војводине и Срема, Јужне Србије. Ово насељавање је трајало непрестано, те је постепено заузета била сва зиратна земља, управо она која је до тада била мање више изграђена. Како су насељеници једнако придолазили, то се на неколико година пред турски рат у 1912. години осећала оскудица у зиратној земљи. То је принудило државу да насељеницима почне уступати и земљишта, која су била под шумом, али по окрајцима шума и у њеним нижим деловима, који су се могли некако привести пољопривреди. Тако су настала насеља по планинама Пасјачи, Видојевици и Мацану. Ипак ово насељавање није се вршило у потпуном реду, јер се поред правних насељеника појављивао и по који бесправни насељеник.

Правни насељеници су добијали од надлежних државних органа решења о насељивању и уступљеном земљишту. Разуме се, да бесправни насељеници таква решења немају.

---

* Доносимо овај чланак по пристанку госп. Милоша П. Тирковића, члана редакционог одбора и оцењивача за рукописе из Србије. Одговорност за садржај чланка препуштамо писцу. Уредништво

Од почетка светскога рата, а нарочито после њега, цела се ова ствар јако погоршала. Узрок је томе свакако слабија државна власт и несређене прилике у земљи.

Но то би се могло разумети још до извесне мере. Међутим у томе насељавању настала је таква разузданост, да је оно постало један несносан чир на државном телу и угледу, те би га због тога требало што пре оперисати и излечити. Осетивши лабавост државне власти, напрнули су бесправни насељеници, већином Црногорци, највише у државну шуму Пасјачу и Видојевицу, без ичијега одобрења и овлашћења. Како голих места по овим шумама нема, то су они просто почели крчити шуму, подижући у прво време колибе, а доцније и куће. Ово се продужава и продужиће се све дотле док се цела шума не уништи. То се најбоље види по томе, што су они већ целу шуму изделили, управо повукли границу између суседа. Ти гранични знаци виде се и данас на дрвећу. Просто на просто изделили су шуму као своју бабовину на очигледа свих државних власти. Није претерано кад кажем »на очигледа«, јер се из седишта тих власти, из Прокупља виде ове шуме, пошто нису далеко од вароши. И то све у чисто државној шуми!

Ипак има нешто још жалосније, То је чињеница, да ови насељеници, како по свему изгледа, са целим овим послом терају трговину, немајући можда намеру да ту стално остану. То се види по томе, што узимају готово чисто шумско земљиште, које не може трајно бити посвећено земљорадњи и што најзад иду у шуму данас када у нашој држави има доста необрађене земље, и на крају што се једноставно баве трговином са дрвима. Мамац за цео овај посао јесте зарада коју добијају од продаје дрва. Шумска Управа, стојећи на исправном становишту, да је ово државна шума, продаје дрва из ње сељацима из долине, издајући им објаве на продата дрва. Међутим насељеник, који се ставио изнад државе, повлађиван разним неодговорним чиниоцима а искоришћавајући и несавесно вршење службе државних органа, заседне на пут као нека врста силника, пресреће дрваре и она иста дрва, која је држава већ једном продала, продаје сада за свој рачун. На овај начин опромна већина народа из долине сноси један терет неправедно наметнут и ничим незаслужен. Ово је пример, који се не може замислити у једној на закону, једнакости и правичности основаној и уређеној држави, јер се у таквој држави овако што не би могло догодити.

Лако је предвидети какав ће крај овоме бити, ако се што паметно не уради. Ток је овај: уништење шуме, затим земљишта и најзад расељавање. Треба само једном видети ове крчевине, па ће се све разумети. Сам голи јад. После свега остаће једна тамна мрља у историји нашега шумарства и самога државног живота, праћена клетвама и проклињањима нараштаја, који ће имати да трпи и сноси све зле последице оваквога рада без своје кривице и заслуге.

Овакво насељавање не може се никако правдати. Пре рата се још могло разумети ово насељавање по крајевима шума. Земљишта није било довољно, а држава се осећала морално обавезна да људима, који су долазили изван граница Краљевине Србије, пружи прилике за живот. Ово тим више у делу државе, који је био близу турске границе и који је имао да врши улогу мртве страже. Сада после рата то је овде потпуно неразумљиво. Данас када наша национална и државна политика треба да тежи, да се што више нашега живља насељава по Јужној Србији, где има доста необрађене земље и елемената, који не воле ову државу, овакав рад на насељавању као овде може се назвати само безумље. Коме треба земље нека иде тамо где је има, а где ће у државној и националној мисли добро послужити.

Ових бесправних насељеника нема много. Но тај њихов мали број (око 120) само још јаче баца у очи сву величину штете коју причињавају, а светлошћу, која бљешти обасјава сву немарљивост, неразумевање дужности и несавесност државних власти, а преко ових и сву државну срамоту.

Штете које чини ово бесправно насељење јесу:

1. Уништавање државне шуме чиме се непосредно штети државна каса.

2. Како је земљиште већином неподесно за пољопривреду, то ће пропадати услед спирања, те ће се даље смањити продуктивна површина. Пасјача је висока 804 метра, а Видојевица 1131 метар, са доста стрмим странама. Ако се ово хоће да спречи, онда се мора наново привести шуми пошумљавањем, што ће државу стати знатних новчаних средстава.

3. Настаће оскудица у дрвима, јер ће се шума, која је најближа долини, брзо исцрпсти.

4. Пољуљани ако не и уништени углед и достојанство државе, кад она није у стању ни своју имовину да заштити од овако јавних и дрских напада и уништавања.

5. Рђав утицај на колонизациону политику и националну ствар.

Кривци за све ово поред ових бесправних насељеника јесу:

1. Шумска управа у Прокупљу, која је била најпозванија, а и сада је, да ово питање реши и уреди, како је то за државне и народне интересе најбоље. По чл. 20. правила за шумарско особље Управа је била дужна, да преко својих чувара истера из шуме ове кривце и да их спречи у даљем вршењу оваквих дела. Ако чувари нису били у стању да ово спрече, онда је управа требала и морала да се обрати поглавару среза, да овај са жандармеријом ово изврши да анархију спречи, ред уведе, а закону прибави важност. Управа се међутим задовољавала да преко својих чувара само оптужује ове бесправне насељенике, правећи реферате са десет, двадесет, тридесет па и педесет хиљада динара општете. Она је сматрала, да је довољно, ако су кривци оптужени, перући од осталога руке. Истина шумска Управа је чинила представке Генералној Дирекцији Шума, која је опет са своје стране издејствовала решење Господина Министра Шума и Рудника о образовању једне комисије, која би имала ово питање да проучи на лицу места а затим да учини предлог за најкорисније решење. Међутим комисија од шефа управе, окружног економа и поглавара среза Прокупачког није се ни до данас саставила, нити је на томе што рађено, ма да је решење о томе донето у половини 1923. године, а никаквим другим решењем није укинуто. То је опет нехај Шумске Управе, а тако исто и Министарства Шума и Рудника, које се није старало о извршењу издатих наређења. А узрок овоме нехају? Биће о томе мало даље говора.

2. Поглаварство среза Прокупачког, које је примљене реферате слабо истраживало, тиме ствар одуговлачило и стварало утисак немоћи и нехата. По чл. 136. Закона о шумама полицијска власт је дужна да најдаље у року од три дана пријема реферата овај спроведе Првостепеном суду. Ово се у врло великој већини случајева није чинило, а ко зна, да ли је и сада учињено.

3. Прокупачки Првостепени суд, који по шумским кривицама из чл. 111. Закона о Шумама суди врло благо, по неколико дана затвора. Међутим тај члан гласи од речи до речи овако: »Ко без одобрења осече у шуми необорено дрво, или сече, вади и износи саднице, сматраће се да је учинио дело крађе и казниће се од 1 до 12 месеци затвора; а поред тога осудиће се да оштећеном накнади вредност украденог дрвета по чл. 104., 105. и 106. овог Закона«. Како сам дознао, Првостепени Суд овако суди по упуствима из Апелације, која поништава строге казне. Ако је овако, онда је Апелациони суд чинио држави медвеђу услугу, а услед непознавања ствари.

4. Сви они неодговорни чиниоци, који ради својих политичких или других користи ноге рад државних власти и стварају безвлашће. Ту, како по свему изгледа, треба и тражити корен овоме злу.

Познато је, да у данашњој политичкој борби шуме много трпе. Државне власти у тој борби играју једну пристрану улогу, радећи за рачун појединих странака. Но

то још и не би било зло, када се у томе не би газио закон, када се не би радило по вољи, ћуди и интересима политичких људи и њихових агитатора. Државни чиновник је просто оруђе у тој борби, пазећи често да и за свој рачун извуче неку корист од тога. На тај се начин он корумпира или постаје једна безвољна чињеница преко и поред које се ради све што се хоће. Закон је закон и у место да га народни посланици мењају или укидају, ако не ваља, они га изигравају. Колико је то зло, видимо свуда. Закон је ред, који мора постојати у свакоме друштву. Рушити тај ред као начело значи рушити друштво, државу. Правдања имају државни чиновници донекле у томе што су незаштићени, нестални, те изложени сваком прогону. Кажем »донекле«, јер да је више чврстине, отпорности и карактерности могло би се знатно више учинити и поред оваквих тешких прилика. Бар до оваквих ствари, како је у овоме насељавању, не би могло доћи. Далеко сам од политизирања, већ само износим онако како је и што се овде догађа само у знатној јачој мери него другде.

Па шта треба овде радити?! Тешко је то рећи. Оно има начина и средстава, само се тиче примене њихове. Шта најзад могу да ураде органи на терену, ако немају подршке у Министарству Шума и Рудника, када најзад само то Министарство нема воље или, боље речено, храбрости да ову ствар реши како закони, ред, правичност и корист великог дела народа захтевају. Оно што би ваљало урадити било би следеће: прилике за нова насељења на каквом другом месту.

1. Да се одреди једна комисија, која ће на самоме месту проучити целу ствар, а у смислу расељавања ових бесправних насељеника и враћања шумскога земљишта шумској култури. Састав комисије да буде такав да се осигура правично и стручно образложено шумарско мишљење и да се онемогући надгласавање од других чланова комисије. Ти други чланови могу бити поглавар среза и срески економ. Предлози комисијски да се одмах решавају и приведу у дело, стварајући свим насељеницима

2. Шумској Управи наредити да нове штеточине оптужује не по закону о шумама, него по кривичном закону за уништај државне имовине. Преко надлежних министара замолити полицијску и судску власт да и оне овако схвате ову ствар, јер најзад ова дела по обиму у коме се врше и нису ништа друго. Довољно је, да један кривац искуси строгу казну, па да се зло у многоме спречи.

3. Преко надлежних министара издејствовати да полицијска и судска власт што пре изврше и пресуде већ оптужене кривце.

4. Сваког новог бесправног насељника поред оптужбе одмах уклонити из шуме, дакле строго применити чл. 20. правила за шумарско особље. Издејствовати да полицијска власт помаже шумској управи у спровођењу овога чл. 20.

5. Извидети који су све државни органи криви за овакво стање, па и њих узети на одговор за невршење своје дужности у опште или онако како то закони захтевају.

Но поред тога потребно је, бар за будућност, радити на популаризацији шумарства и на општем васпитању и подизању морала код народа, јер ће се тиме и опште сузбити услови под којима се могу догађати овакве ствари.

JUGOSLOVENSKO TRŽIŠTE DRVETA

MARCHÉ AU BOIS IOUGOSLAVE

ZAGREB, 1. APRILA 1927. — ZAGREB, LE 1 AVRIL 1927

TEČAJEVI ZAGREBAČKE BURZE.

		Cijene u dinarima		
Hrastovi trupci:	I vrste . . . . . pom³	600	1200	P. St. utovara
	II „	400	600	„
	III „	250	400	„
	za oplatu (furnire)	—	—	„
Ispiljeni polovnjaci:	I. vrste (Wainscoat-Logs) . .	—	—	„
Kladarke:	I. vrste (Boules)	1800	2800	„
Neokrajčane piljenice:	I. vrste 2—5.90 m. dulj.	1500	2200	„
Okrajčane piljenice:	blistače (Quartier)	—	—	„
	I. vrste 25—54 mm	—	—	„
	bočnice (Sur dosse)	—	—	„
	I. vrste 25—54 mm	—	—	„
Listovi (Feuillets):	1—1.90 m dulj.	—	—	„
Popruge (frizi):	I. vrste 25—95 cm. duljine 4—7 cm. širine	1300	1600	„
	I. vrste 25—95 cm duljine 8—12 cm. širine	1600	1900	„
Četvrtače (Chevrons):	od 50 cm duljine na više	—	—	„
Grede (kvadrati):	od 25/25 cm	1000	1500	„
Francuska dužica:	1000 kom. 36/I.	—	—	„
	4—6 probirak (Monte)	—	—	„
Bačvarska roba:	I. vrste od br. 1/2—2.1/2 . . .	60	90	„
	I. vrste od br. 3 na više . . .	60	65	„
Bukovi trupci:	I. vrste	200	300	„
Okrajčane piljenice:	I. vrste (parene)	1000	1300	„
Neokrajčane „	I. „ „	900	1200	„
Okrajčane „	I. „ (neparene)	900	1100	„
Neokrajčane „	I. „ „	800	1000	„
Popruge (frizi):	I. „ (parene)	700	900	„
Javorovi trupci:	I. vrste	400	600	„
Jasenovi „	I. „	400	1000	„
Brestovi „	I. „	200	500	„
Grabovi „	I. „	—	—	„
Meko drvo:	**Merkantilna tesana gradja:**	260	300	„
Piljeno koničasto drvo	I—III. probirak	425	475	„
„ paralelno „	I—III. probirak	475	600	„

Cijene po komadu

Hrastovi telegr. stupovi	7 m. dugi	—	—	„
	8 „ „	—	—	„
	10 „ „	—	—	„
Hrastovi željez. pragovi	270 cm 15/26 cm	54	65	„
	250 cm 15/25 cm	50	60	„
	220 cm 14/20 cm	18	24	„
	180 cm 13/18 cm	14	18	„
Bukovi željez. pragovi	250 cm 15/25 cm	35	39	„

Gorivo drvo:	**Cijene po 10.000 kg.**			
Bukove cjepanice:	I. vrste sa do 15% oblica . . .	2300	2500	„
„ sječenice		1400	1800	„
Hrastove cjepanice:	sa do 15% oblica	1600	1900	„
„ sječenice:	. . . . .	1200	1500	„
Drveni ugalj:	bukovi	7000	8000	rinfuza
	hrastovi	6000	7000	„

DRUŠTVENE VIJESTI

Šumarski Muzej. Pitanje Šumarskoga Muzeja već se u nekoliko navrata potrzalo sa ovoga mjesta. Činjenica je, da se kompletiranje Muzeja slabo kreće. Nije razlog tome slabom kretanju u slabom aktivitetu same Uprave. Ona je učinila sve moguće napore da proširi zbirke, a naročito da uveća tehnološku zbirku. No sve to nastojanje zastalo je na općem privrednom, stručnom i staleškom mrtvilu, koje je zahvatilo i naše redove. Ni molbe, ni predstavke, ni lična traženja nisu bila kadra da pokrenu ovo pitanje.

Dulje se sa ovom stvari ne može više čekati. Mi svi dobro znamo, da su stare naše šume prilično na izmaku. Ako ovom pitanju kompletiranja Šumarskoga Muzeja ne posvetimo u pravi čas dosta brige i pažnje, moglo bi se desiti, da uistinu nestane starih naših šuma, a da od njih ne bude vidna traga ni po zbirkama naših fakulteta, ni Šumarskoga Muzeja. Ne znamo, kako stoji u tom pogledu za beogradski fakultet. No znamo, da zagrebački fakultet skresavanjem budžeta sve više gubi životnu snagu. Ostaje samo naše Udruženje, koje se opire i bori da ga ne zahvati opće mrtvilo.

Sreća je što su se u našem Udruženju okupili ne samo šumari već i industrijalci, trgovci drvetom kao i posjednici šuma. Još je veća sreća, što na čelu Udruženja ovaj čas stoje baš dva velika industrijalca i posjednika šume, koji uživaju ne samo velik ugled već su zaista i zaslužili naše puno priznanje za svoj nesebični rad oko promicanja naše šumarske privrede. Dakle u današnjem stanju bila je najprirodnija misao, da Uprava Šumarskoga Muzeja umoli današnje predsjednike Jugoslovenskog Šumarskog Udruženja gg. **Milana baruna Turkovića** i ing. **Josipa Lenarčića,** da oni u svoje ruke uzmu akciju oko kompletiranja tehnološke zbirke Šumarskoga Muzeja. Ovaj je korak uspio, jer su se pomenuta gospoda najspremnije odazvala molbi Uprave pa se sa pravom može očekivati, da ćemo u skoro vrijeme moći da obogatimo i proširimo naše zbirke.

Naročito su dvije skupine objekata, kojima treba kompletirati postojeću zbirku. To je zbirka drvnih sortimenata i zbirka grješki drveta.

Zbirka drvnih sortimenata imala bi da prikaže savremeno stanje trgovine i industrije drveta. Ona bi trebala da obuhvati sve naše vrste drveta, sve sortimente, sve tehnike rada i sva područja rada. Danas je lahko pristupiti sabiranju i uredjivanju ove zbirke, jer je stvorena osnovica za taj rad. Izradjene su zagrebačke i ljubljanske uzanse za trgovinu drvetom.

Zbirka grješki drveta od jednake je važnosti kao i zbirka drvnih sortimenata. Bez zbirke grješki nije moguće niti tumačiti niti razumijevati uzanse za trgovinu drvetom. Sva klasifikacija i tolerancije baziraju zapravo na poznavanju grješki. I za taj je rad stvorena osnovica, jer su sistematski razradjene grješke drveta i dodana im francuska i njemačka terminologija. (Vidi Š. L. 1925. str. 304—312).

Obe ove zbirke nisu samo od važnosti istorijske. To će reći ne samo da im je cilj da prikažu potomcima negdanje stanje naše drvne industrije. One su od vrijednosti naročito za savremenu nastavu. Bez gotovog sortimenta, koji je trajno pred očima studenta, nije moguće zamisliti njegovo temeljito poznavanje. Ekskurzije za to nisu

dovoljne, a — prema iskustvu posljednjih godina — nema za to ni para. Konačno ove zbirke su od vrijednosti još i za to, što strancu omogućuju pregled čitave naše trgovine i industrije drvetom.

Naša je živa želja, da se ideja i nastojanje, koje smo predali u ruke naših odličnih predsjednika Jugoslovenskog Šumarskog Udruženja gg. Milana baruna Turkovića i ing. Josipa Lenarčića, prometne u akciju, u kojoj će uzeti učešća svi bez razlike, kojima je na srcu interes našeg Udruženja, nastave i privrede.

Ugrenović

ИСКАЗ УПЛАТЕ ЧЛАНАРИНЕ У МЈЕСЕЦУ ФЕБРУАРУ 1927.

Редовити чланови:

Станко Хрибарник, Св. Јанез 50 Дин за год. 1927.; Крешимој Драгић, Параћин 50 Дин за год. 1927.; Емил Дробнић, Подсреда, Дин 50 за год. 1927.; Инг. Максо Фишер, Н. Градишка, Дин 50 за год. 1927.; Јосип Мајић, Бања Лука, Дин 100 за год. 1926. и 1927.; Јурај Фрањеш, Копривница, Дин 50 за год. 1927.; Јосип Михајловић, Срем. Митровица, Дин 50 за год. 1927.; Миодраг Марјановић, Скопље, Дин 100 за год. 1926. и 1927.; Новак Винко, Дин 100 за год. 1926. и 1927.; Недељко Марковић, Лесковац, Дин 50 за год. 1926.; Васо Васић, Средња, Дин 54 за год. 1926.; Инг. Стјепан Канотн, Иванец, Дин 107 за год. 1926. и 1927. упис и правила; Илија Влаховић, Винковци, Дин 50 за год. 1927.; Инг. Павле Половић, Св. Рок, Дин 50 за год. 1927.; Антун Трупер, Жупања, Дин 50 за год. 1927.; А. Потачник, Лхен, Дин 50 за год. 1926.; Богољуб Миодраговић, Сурчин, Дин 50 за год. 1927.; Иван Милковић, Делиблато, Дин 100 за год. 1926. и 1927.; Инг. Бранко Петровић, Апатин, Дин 50 за год. 1926.; Инг. Иго Ораш, Сплит, Дин 50 за год. 1927.; Јован Јекић, Београд, Дин 50 за год. 1927.; Иван Бек, Бјеловар, Дин 50 за год. 1926.; Инг. Гавран Љубомир, Теслић, Дин 50 за год. 1927.; Иван Тропер, Винковци, Дин 50 за год. 1927.; Јован Симоновић, Београд, Дин 50 за год. 1927.; Јосип Селак, Загреб, Дин 107 за год. 1927 и 1928.; Федор Радченко, Никшић, Дин 50 за год. 1927.; Инг. Иван Грбац, Вишеград, Дин 107 за год. 1926. и 1927.; Марко Д. Аврамовић, Д. Михољац, Дин 50 за год. 1927. Дин 40 и Дин 10 за год. 1928.; Инг. Емил Пушис, Словенградец, Дин 50 за год. 1926.; Милутин Дамјановић, Рашка, Дин 50 за год. 1926.; Инг. Јанко Грегсер, Алексинац, Дин 50 за год. 1927.; Инг. Павле Јасаревски, Крушевац, Дин 50 за год. 1927.; Отон Детела, Турн, Дин 50 за год. 1927.; Јосип Јаворник, Жална, Дин 50 за год. 1927.; Станко Јаворник, Жална, Дин 50 за год. 1927.; Јарослав Дримал, Олово, Дин 50 за год. 1926.; Милан М. Јовановић, Београд, Дин 50 за год. 1926.; Инг. Фрањо Јурхар, Кичево, Дин 107 за год. 1926. и 1927. упис и правила; Инг. Фрањо Сланина, Грубишнополје, Дин 50 за год. 1927.; Леон Детела, Приједор, Дин 50 за год. 1927.; Јован Пешић, Санскимост, Дин 50 за год. 1927.; Инг. В. Радошевић, Оточац, Дин 100 за год. 1926. и 1927.; Инг. Јосип Жупан, Загреб, Дин 107 за год. 1926. и 1927. упис и правила; Инг. Славко Ж. Јовановић, Бело, Дин 50 за год. 1926.; Тон Јосип, Д. Михољац, Дин 50 за год. 1927.; Инг. Адолф Шербетић, Бугојно, Дин 50 за год. 1927.; Густав Лах, Бјеловар, Дин 50 за год. 1927.; Инг. Радован Марковић, Олово, Дин 50 за год. 1927.; Инг. Стјепан Берлетовић, Винковци, Дин 50 за год. 1927.; Андрија Копрић, Ивановосело, Дин 50 за год. 1927.; Инг. Данге Храниловић, Нова Капела, Дин 50 за год. 1927.; Владимир Мрвош, Гомирје, Дин 107 за год. 1926. и 1927. упис и правила; Инг. Никола Шкуровски, Сисак, Дин 50 за год. 1927.; Ђуро Мркоњић, Оштрељ, Дин 50 за год. 1927.; Инг. Фердо Хол, Сарајево, Дин 50 за год. 1927.; Фрањо Шевчик, Љубљана, Дин 50 за год. 1927.; Инг. Мустафа Капић, Дервиће, Дин 60 за год. 1927.; Инг. Бећирагић Расим, Загреб,

Дин 50 за год. 1927.; Полачек Драгутин, Загреб, Дин 50 за год. 1927.; Инг. Трифуновић Драгољуб, Загреб, Дин 50 за год. 1927.; Петар Миљуш, Загреб, Дин 50 за год. 1927.; Емил Кундрат, Загреб, Дин 50 за год. 1927.; Бартол Плешко, Загреб, Дин 50 за год. 1927.; Инг. Вајлер Адолф, Загреб, Дин 50 за год. 1927.; Инг. Златко Вајда, Огулин, Дин 50 за год. 1927.; Келнер Хуго, Чаћавица, Дин 25.

Помагачи:

Јосо Богдановић, Загреб, Дин 25 за год. 1927.; Миладин Т. Тевдасић, Петровић, Дин 25 за год. 1927.; Антун Холобар, Вареш, Дин 25 за год. 1925.; Шкопац Крунослав, Загреб, Дин 25 за год. 1927.; Кнежевић Милутин, Загреб, Дин 32 за год. 1927. правила и упис; Ловрић Славко, Загреб, Дин 25 за год. 1927.; Фитзе Карло, Загреб, Дин 32 за год. 1927. правила и упис; Јуван Јован, Загреб, Дин 25 за год. 1927.; Калић Јосип, Загреб, Дин 25 за год. 1927.; Иван Петровић Исајев, Загреб, Дин 25 за год. 1927.; Инг. Фрањо Рајнер, Марибор, Дин 50 за год. 1927.

Претплата:

Поглавар среза Бјелина, Дин 100 за год. 1927.; Шумска управа, Подгорица, Дин 100 за год. 1927.; Шум. школа, Сарајево, Дин 100 за год. 1927.; Јосип Кулунџић, Земун, Дин 100 за год. 1927 .;Шумска управа Костањевица, Дин 98.50 за год. 1923.; Дирекција шума, Сушак, Дин 50 за год. 1927.; Шумска школа, Оточац, Дин 50 за год. 1927.; Шумска управа, Шкаре, Дин 50 за год. 1927.; Шумска управа Лесковац, Дин 50 за год. 1927.; Шумска управа, Красно, Дин 50 за год. 1927.; Шумска управа Св. Рок, Дин 50 за год. 1927.; Шумска управа Карлобаг, Дин 50 за год. 1927.; Шумска управа Косињ, Дин 50 за год. 1927.; Шумска управа Удбина, Дин 50 за год. 1927.; Удружење Руса студената у Београду, Дин 25 за год. 1927.; Шумска управа Госпић, Дин 50 за год. 1927.

Vraćeni Šumarski Listovi u mjesecu martu 1927. Petrović Dragoljub, inspektor Beograd Generalna Direkcija šuma, Schwab Rudolf, ravnatelj vlastel. Kasinja, Mark Ante šum. savjetnik Zagreb, Mrazovićeva ul. 9/III. kat, Miklaužič Franjo, gozdni oskrbnik Bled Šum. uprava, Kofler Josip, posesnik Slovenska Bistrica Slovenija, Marković Ljubomir, šum. inž. Morović Srijem šumska uprava, Prpić Petar, šumarski savjetnik Vinkovci, Haramija Viktor, šum. inžinjer Čačak, šum. uprava; Despot Nikola, šum. inž. Gospić, Vlatković Petar, šum. direktor Bjelovar, Direkcija šuma; Fuchs Gilbert, veleposjednik Goriče p. Tupaliče Kranj.

Umoljavaju se gospoda članovi, da nam jave svoju točnu adresu, i uzrok zašto nam vraćaju Šum. List.

UPOZORENJE!

P. n. gg. redoviti članovi i pretplatnici upozoravaju se, da što prije namire dužnu članarinu i pretplatu.

I naše udruženje ima velikih troškova i poreza koje jedva namiruje, jer premnogi članovi i pretplatnici duguju članarinu i pretplatu.

Napose se upozoravaju gg. članovi i pretplatnici Ljubljanske podružnice, da članarinu i pretplatu šalju Jugoslovenskom šumarskom udruženju u Zagrebu (a ne podružnici u Ljubljani).

Svakog mjeseca vraća pošta nedostavljene Šumarske listove, a mnogi članovi reklamiraju list, jer su propustili javiti promjenu adrese i tako čine Udruženju nepotrebni posao i trošak.

ВЕСТИ

И после четири године. Вилъем Ригер пензионисани инспектор Генералне Дирекције Шума, рођен 6. марта 1845. у Прагу (Чешка) умро 9. марта 1923. године у Марибору (Словеначка). По народности Чех. После основне школе и реалке свршио је Шумарско Училиште у Бјели (Чешка). По том указала му се прилика да први пут дође у Србију и буде неко време шумар у Мајданпечкој домени као приватни службеник Рударског Предузећа. Одатле се вратио натраг и после вишегодишње службе у својој домовини, био је принуђен поново тражити шумарско место у Краљевини Србији. Године 1896. Указом од 3. маја био је први пут постављен за контрактуалног окр. шумара на Рашици. Затим је служио у Б. Башти, на Авали, кратко време и као секретар Шумарског Одељења, па опет окр. шумар у Прокупљу, Нишу, Крушевцу, Чачку, Крагујевцу и Лесковцу. Напослетку године 1914. буде постављен за окр. шумара при Шумарском Одељењу Начелства Окр. Кумановског где га је затекла и евакуација за време Светског Рата. По свршетку овога био је и даље у Куманову на челу Шумске Управе одправљајући неко време и дужност шефа Шумског Инспектората у Скопљу. Али, савладан болешћу, морао је дуже одсуствовати и тражити лека, кога ни после извршене операције није могао наћи. Године 1920. под 21. јануаром био је унапређен за инспектора Генералне Дирекције Шума, а 31. марта исте године стављен је у пензију. — Мада је покојник био запао у године дубље старости још му то није сметало ни теренској служби, у којој се он, као шумар, био очеличио. Али га је велики губитак у породици и сувише нагло сурвао, јер је за време рата, поред супруге изгубио и оба сина, једног у Лесковцу, а другог у ропству у Бугарској.

Покојни Ригер био је свагда у својој служби вредан, исправан и некористољубљив, а међу својим колегама и добар друг. Између осталих и он је био један, који су сачињавали први скуп шумара у Србији крајем 1899. год. на ком је утврђен план за организовање шумских управа и поделу свију шума на шумске округе.

Како је покојник, будући дуже болестан и пензионисан, умро код зета и своје јединице ћерке незапажено од својих другова, то је и његова смрт погрешком остала неприказана ни у једном шумарском листу до сада. С тога му овим, ма и после четири године чинимо заслужни помен.

Деетатизација и комерцијализација државних предузећа. Питање деетатизације држ. предузећа и комерцијализације државних шума све се више намеће. Оно се све живље покреће.

У свом експозеју при отварању дебате о буџету за 1927.—28., Министар Финансија нагласио је ово:

»Налазим за оправдано, да би било врло корисно за боље спровођење политике државних расхода и прихода, а то је данас важан финансијски проблем, ако би се, и када би се могло, у државном буџету извршило потребно диференцирање, које би одвајало и дијелило буџет расхода и потреба, од буџета расхода и прихода државних предузећа и државне привреде.

Буџет расхода и прихода државних предузећа и државне привреде, који би се појављивао у општем буџету државних расхода и прихода само у дијелу прихода са својим салдом прихода, био би на тај начин издвојен, а то одвајање омогућило би спровођење политике расхода и прихода код овог буџета сасвим на другој основи, т. ј. на оној, која је диктована суштином саме акције државе у предузећима и привреди. На тај начин постигли бисмо, и то, да у погледу финансијских мјера, у општем државном буџету, који стварно оптерећује народ, боље оперишемо и боље дириту-

јемо свима елементима, на којима почива не само финансијска, већ и привредна снага народа.

Буџет државних предузећа има други карактер од буџета чисте државне администрације. Цифре расхода за државну администрацију појављују се у суштини као максимално фиксиране цифре, а цифре расхода код привредних предузећа морају бити резултат рачуна, за сваки моменат у току једногодишње експлоатације, као резултат и циљ самога предузећа и моментаних конјунктура. Затим тај рачун мора водити обзира о расходима: а) за подизање и усавршавање предузећа, за нормализовање његова капацитета производње према датим конјунктурама, б) и о расходима потребним за максималну потребу у експлоатацији предузећа.

Да би се удовољиле ове потребе, поред типа расхода фиксираних у општем државном буџету, за потребе државне привреде, има се омогућити стварање и узакоњење типа т. зв. евентуалних расхода, т. ј. расхода чија се величина промјера у сразмјери потреба експлоатације и на тај би се начин омогућила код њих политика расхода, који су стално у складу са потребама финансирања тих предузећа на трговачкој бази«.

Ово диференцирање у буџету и комерцијализацији проводи се у Чехословачкој, Аустрији, Румуњској итд.

Проф. др. Недељковић у београдској »Revue economique« (у 2. броју) под насловом »Комерцијализација држ. предузећа« наглашује потребу деетатизације и комерцијализације држ. предузећа. Он лучи она предузећа, која треба продати, а то су: домене, фабрике свиле, шећера, бање, рудници, ријечна пловидба итд. Овом продајом држава би дошла: 1.) до великих сума; 2.) смањио би се буџет издатака и 3. ова предузећа би се у приватној режији боље експлоатисала.

Након деетатизације цијеле серије оних држ. предузећа, дошла би на ред комерцијализација оних предузећа, која морају остати у државним рукама. Овом комерцијализацијом постигло би се троје: 1.) видјели би, јесу ли та предузећа активна или пасивна; 2.) добила би се слобода у њиховој управи и 3.) смањио би се држ. буџет, јер би та предузећа добила засебни буџет.

Г. проф. др. Недељковић у својим излагањима не спомиње додуше држ. шуме, но ми вјерујемо, да г. др. Недељковић за државне шуме тражи комерцијализацију, а не убраја их у ову серију државних предузећа, која би требало продати.

Министарство Народнога Здравља моли нас да уврстимо ову биљешку о стању грипа у Краљевини. Од 1. III. до 7. III. 1927. год. 1. марта остало је да болује од грипа 50.900 пријављених случајева. У недељи од 1. III. до 7. III. пријављено је нових обољења 51.262 (према 42.186 прошле недеље), умрло је 467, оздравило 43.362 тако да је 7. III. остало да болује 38.333 особе.

Скоро у свим областима грипа је у опадању. Изузетак чини зетска и нишка, а у мањој мери рашка и ужичка област. Смртних случајева има нешто више у овој недељи, али то не значи да је сада грипа тежег карактера, јер су ово смртни случајеви обољења из ранијих недеља. Па и овај повећани број још увек не оспорава тврдњу, да је овогодишња грипа лаке форме.

За пет недеља — од 1. II. до 7. III. — до сада пријављено је у свему 185.220 случајева грипа, од тога 1.098 смртних, што значи нешто више него пет на хиљаду.

Стручни савјет Генералне Дирекције Шума за 1927. годину. Рјешењем г. Министра Шума и Рудника за чланове стручног савјета за 1927. годину при Генералној Дирекцији Шума одређени су гг. **Милорад Јовановић,** помоћник генералног директора, **Славољуб Илић,** начелник, **Јован Гачић,** начелник, **Вилим Чмелик** начелник и **Војко Копривник,** виши инспектор.

Bolest bresta. Britansko Ministarstvo Poljoprivrede i Ribolova uzelo je u razmatranje način da spreči unošenje u Veliku Britaniju bolesti, koja do sada nije bila poznata u Britaniji, ali koja izgleda da je zadnjih četiri do pet godina uništila veliki broj brestova na kontinentu Evrope, a naročito u Holandiji, Belgiji i Njemačkoj.

Preduzeta istraživanja o prirodi ove bolesti od strane nekih evropskih naučnika, ne izgleda da su imala do sada pozitivnih rezultata. Nema sumnje da je ova bolest imala uništavajućih posledica i dok ispitivanja o pravoj prirodi budu dala bolje rezultate, Ministar nadležnog departmana radi važnosti ove stvari preduzeo je mere saobrazne zakonima od 1877. i 1907., odnosno škodljivih insekata i kuge, u cilju da spreči unošenje bolesti u Englesku pomoću uvezenih stabala.

Ministarstvo Poljoprivrede spremilo je zato zakon nazvan Prohibitivni zakon uvoza brestova. Od 1926. god., koji će stupiti na snagu 15. januara 1927. g., i koji u cilju sprečavanja unošenja kuge brestova zabranjuje iskrcavanje svih živih brestova u Engleskoj i u Velsu iz evropskih zemalja sem Škotske, Irske, Kanadskih ostrva i ostrva Man.

Mi donosimo ovo naredjenje britanske vlade te primjećujemo, da se ova zabrana odnosi na uvoz živih brestovih stabalaca (biljki, sadnica), a ne na uvoz brestovine. kako su to krivo doneli neki listovi.

Primorska Industrija Drva poslala je putem Direkcije svoje pilane u Mrkoplju Zavodu Za Uporabu Šuma, Zagreb, jednu veliku zbirku grješaka drveta specijalno jelovine. Direkcija pomenutog preduzeća svojom nas je pažnjom uvelike zadužila i dokazala da spoznaje i cijeni potrebu saradnje izmedju praktičnog tehničkog rada na jednoj a nastave i nauke na drugoj strani. Usrdno blagodarimo Upravi Primorske Industrije Drva, odnosno Direkciji Pilane u Mrkoplju na ovoj pošiljci.

Zagreb, dne 2. marta 1927.

Zavod Za Uporabu Šuma:
Starješina: **Ugrenović** s. r.

ЛИТЕРАТУРА

»Увођење у финансије« од Рафаела-Жоржа Леви у преводу Драг. Л. Стевановића. Београд 1926. Напредак. Ово је књига, коју треба свако да прочита. Аутор разрађује питања, о којима се у јавности тако много говори а просјечно врло мало зна. То су појмови: монета, њени међународни односи, курс. злато и сребро, буџет, банке, вредносни папири, берза, валута, акционарска друштва итд. Вредност књиге диже увелике онај Французима сопствени начин писања лаким и разумљивим начином. И преводилац је уложио много труда да му превод буде што бољи.

Потребно је подцртати најважније и најбоље стране књиге. Аутор гледа на појам богатства посве друкчије него се то данас просечно чини. За њега драгоцени метали нису богатство народа. Они су сами по себи неплодни и неспособни да задовоље ма коју битну потребу човјечанства. Они су само од посредне користи: као средство за замјену и за производњу. Производити значи радити. Финансијски се проблем налази у тим појмовима а не у ничем другом. Бесмислено је трудити се и израђивати овакве или онакве оштроумне комбинације у питању валуте, зајма или пореза, ако се те комбинације не заснивају на пољопривреди и индустрији, које је још велики Сили, пре три века, назвао дојкама Француске. Даље аутор наглашава — поред рада — потребу ограничавања расхода те гомилања уштеде, омогућавање индиви-

дуалних напора за стварање богатства. »Врло се често заборавља да јавно богатство није ништа друго до збир свих приватних богатстава«.

Најважнија је реч ауторова »да су финансије последица а не узрок«, како се то у нас често мисли. »Оне су резултанта економске ситуације целе нације. Водите добру политику економску а добре ће финансије доћи саме по себи.«

Велика је штета, што преводилац није на ово одлично дјелце надовезао једну слику наше економске и финансијске политике, гледане на наочари ауторове. Онда би тек могли да схватимо пуну вриједност ауторових погледа и извода његове књиге. Но у исти час би се морали ужаснути над сликом, у којој би нам се морао указати сав јад наше привреде те наше економске и финансијске политике.

Угреновић

»**Bosanski Šumar**« donosi u broju za mart: »Duga, podvale i šubije«, »Lov i današnji šumari« (preštampano iz »Posavskog lovca«).

»**Lesnická Práce**« Číslo 2 — 1927. — Dr. A. Pilát a J. Macal: »Cytospora taxifolia Cooke et Massee, nová sypavková nemoc na tisech v Česhách« (Cytospora taxifolia, nova parazitarna bolest na tisi u Češkoj). — Dr. K. Kvapil: »O vlivu pokrývání klestem na stav lesní půdy ve smrkových kulturách ohrožených vřesem« (Upliv pokrivanja granjem na stanje šumskog tla u smrekovim kulturama, ugroženima od vrijeska).

La Suisse Forestière, ouvrage publié par la Société forestière Suisse. Deuxième édition, revue et augmentée, Avec 5 cartes, 16 planches hors texte et 24 illustrations dans le texte. Lausanne, Librairie Payot & Co., I. rue de Bourg, 1, 1926.

Pod ovim naslovom izašlo je drugo prošireno izdanje djela, što ga je god. 1914. izdalo Švajcarsko Šumarsko Udruženje. Mi ćemo se na interesantnoj i obilnoj sadržini ovoga djela zadržati u posebnom članku. Učinit ćemo to iz razloga što su šumarstvo Švajcarske kao i rad Švajcarskog Šumarskog Udruženja skrenuli na sebe pažnju čitave Evrope pa je potrebno da i mi o tom pitanju vodimo računa. Zasad ćemo prikazati samo najbitnije iz ove odlične publikacije.

Švajcarci su oduvjek polagali veliku važnost na pitanje unapredjivanja šumarstva uopće a njegovog popularizovanja napose. Ta njihova težnja posve je razumljiva iz njihovih osnovnih osobina kao naroda i države. Kao vrijedan narod, koji je istorija prikovala o apsolutno šumsko tlo, oni su vrlo rano shvatili, kako je sva njihova budućnost na tome tlu vezana baš o šumu. Već pred sto godina izašla je knjiga »Der Lehrer im Walde« von Karl Kasthofer, Bern 1828., kojoj je cilj bio popularizovanje. Da je ovo djelo bilo u svoje vrijeme od vrijednosti zaključujemo iz činjenice, da je ono u prvoj polovini 19. stoljeća dospjelo i k nama. (Našli smo ga u knjižnici jednog šumarskog radenika stare naše križevačke garde). Švajcarsko Šumarsko Udruženje god. 1866. izdalo je u cilju popularizovanja jedno djelo profesora El. Landolta. Ono je još i danas mnogo čitano. No pola stoljeća iza toga švajcarsko šumarstvo rapidno se počinje razvijati. Naročito je novije šumarsko zakonodavstvo Švajcarske dalo jak zamah njenoj šumarskoj privredi. Razvijanje saobraćaja pokrenulo je industriju. Važnost šume poskočila je ne samo u ekonomskom već i u estetskom smislu (turizam).

Razumljivo je da se nakon pola stoljeća takova razvoja švajcarskog šumarstva morala javiti potreba iznošenja njegova stanja. Pa i ovaj put u cilju njegova daljnjeg unapredjivanja.

Tako je došlo da je god. 1914. Švajcarsko Šumarsko Udruženje izdalo na njemačkom i francuskom jeziku prvo izdanje knjige, o kojoj je ovdje riječ. To prvo izdanje

bilo je odredjeno i za izložbu u Bernu, koja je održana god. 1914. Svjetski je rat ponešto omeo finansijski uspjeh djela. No sa druge strane baš su rat i njegove ekonomske posljedice doveli Švajcarce do saznanja od kako goleme je važnosti šumarska privreda za Švajcarsku. Svijest o toj važnosti postajala je sve šira i dublja. Knjiga se sve više tražila. Naročito su je tražile šumarska lica, čuvari šuma, te poljoprivredne škole i lugarski tečajevi pa i šira publika. Nastala je potreba i drugog izdanja. To drugo izdanje ovoga djela i dovršeno god. 1925. Glavnu redakciju proveo je g. dr. Ph. Flury, a saradjivali su najistaknutiji švajcarski šumarski stručnjaci Petitmermet, Knuchel, Schädelin i Weber. Francuski prevod izradio je profesor Henry Badoux, čijoj ličnoj pažnji i dugujemo jedan primjerak knjige.

Ostavljajući detaljni prikaz za zaseban članak, mi ćemo se ovdje ograničiti samo na to, da istaknemo najvažnije.

Nakon kratkoga historijskog pregleda razvoja kulture i šumarske privrede Švajcarske, prikazana je površina njenih šuma prema procentu, podjeli po vrsti drveta, kategorijama sopstvenika te karakteru tla. Iznešen je opširan prikaz prirodnih faktora, o kojima ovisi priraštaj tih šuma. Detaljno je razradjena klima, stanište te prikazane pojedine vrsti drveta. Načinu uzgoja i uredjenja posvećene su zasebne glave. Pored šumarske nastave prikazano je i stanje naučnih Instituta. Opširno je razradjena legislacija i organizacija uprave. Za nas su od posebnog interesa prikazi šumarskog udruživanja. Na kraju su prikazani radovi oko zaštite i zašumljavanja te iznešeni pogledi na ulogu šume u nacionalnoj ekonomiji Švajcarske. Djelo obuhvata 242 stranice. Kao zasebni dodaci dodani su: švajcarski zakon o šumama od god. 1902. sa promjenama od god. 1923. i riječnik termina, koji sadržava francusku, njemačku i talijansku šumarsku terminologiju.

U tekstu se nalazi pet karata, 25 fotografskih snimaka i 16 prekrasnih gravira, koje i tehnički i umjetnički predstavljaju savršenstvo.

Svakako imamo pred sobom djelo, prve vrsti, koje odlično predstavlja Švajcarsko Šumarsko Udruženje i švajcarsko šumarstvo.

Ugrenović

»**Revue des Eaux et Forêts**« No 2 — Février 1927. — »Les ventes de coupes de bois en 1926«, par Géneau (Prodaje sječina u g. 1926.). — »Recherches rétrospectives sur les insignes et les marques distinctives de l'administration des Eaux et Forêts en France«, par L. Lavauden (Pogled na istoriju znački i žigova šumarske administracije u Francuskoj). — »La culture de la Lavande«, par Moutte (Kultura Lavande).

»**L'Alpe**« — No 2 — Febbraio 1927 — F. C. Palazzo: »Il carbone di legna come carburante per gli autotrasporti (continuazione e fine)« (Drveni ugalj kao gorivo za autotransport — nastavak i svršetak). — A. Merendi: »Per combattere la siccità« (Suzbijanje suše). — C. Sibilia: »La difesa di semenzai di conifere dai parassiti vegetali« (Zaštita sjemena četinjara od vegetacijonih parazita).

LIČNE VIJESTI

† **Stjepan Frkić**. Šef Slunjske Imovne Općine Stjepan Frkić umro je 23. I. a pokopan 25. I. o. g. uz mnogobrojno učešće gradjanstva i šumarskog činovništva. Ostavio je jednog neopskrbljenoga sina, pitomca pomorske vojne akademije.

Nad otvorenim grobom oprostio se sa pokojnikom u ime drugova g. A. Perušić, direktor Ogulinske Imovne Općine.

Pokojni Frkić rodio se 1. II. 1860. u selu Kamenskome karlovačkome. Osnovnu školu svršio je u Turnju a 4 razreda realke u Rakovcu. God. 1880. osposobljen je s izvrsnim uspjehom za šumarsku praksu i odmah nastupio ispražnjeno mjesto protustavnika kod Slunjske Imovne Općine. God. 1883. položio je s izvrsnim uspjehom računarski ispit i državni ispit za samostalno vodjenje šumarskog gospodarstva. God. 1889. imenovan je nadšumarom i upraviteljem gospodarstvenog ureda Slunjske Imovne Općine. Od g. 1892. do 1897. obnašao je čast kulturnog vijećnika za područje kotara karlovačkog. Šumarskim savjetnikom u VI. čin. raz. imenovan je 8. XII. 1920. a Ukazom od 30. III. 1922. umirovljen. Odlikovan je ordenom Sv. Save IV. stepena.

Nakon razjedinjenja slunjsko-banskih imovnih općina primio se kao kontraktualni činovnik mjesta direktora Slunjske Imovne Općine. Obavljajući u novembru 1926. primopredaju šumske uprave u Vališselu zadobio se upale porebrice od čega je i umro.

Bio je čovjek u punom smislu riječi, dobar otac, mio drug, vrlo savjestan i marljiv činovnik a idealan i požrtvovan šumar. Slunjsku Imovnu Općinu, siroticu od rodjenja, koja bi kraj slabije brige odavno propala, držao, podizao i sačuvao je Frkić samo svojom velikom stručnom spremom, svojom nesebičnošću i štedljivošću i svojom velikom ljubavi za šumu i tamošnji narod.

U vjeri, da će država i plaćati osoblje i s tim imovnu općinu sačuvati, nije bio protivan podržavljenju uprave, ali se protivio razdjeljenju šuma na općine i zemljišne zajednice.

Ne spominjući ostalo iznašamo pred stručnu javnost predlog gospodarskoga ureda skupštini zastupstva slunjske imovne općine od 18. VIII. 1922., koji izmedju ostaloga glasi ovako:

»Budući je isti činovnik službovao kod ove imovne općine neprekidno skoro 42 god., te je za to vreme svojim neumornim, požrtvovnim i nesebičnim radom podigao i očuvao na korist našeg naroda preko 25.000 rali šume, pretvorivši marnim gospodarstvom neke kržljave i skoro devastirane sastojine, za koje se i nije znalo, da pripadaju imovnoj općini, u krasne mješovite branjevine (naročito hrastove); nadalje, jer je razumno i odlučno istupio proti nasilnom krčenju šuma, koje je u prvim godinama njegova službovanja preotelo silan mah, zapretivši potpunim uništenjem čitavih srezova, iz kojih danas u obilnoj mjeri crpi korist okolišno žiteljstvo, osiguravši trajno mladjim generacijama neophodno nužno gorivo i gradjevno drvo; nadalje, jer je otkupio i zaokružio t. j. povećao posjed imovne općine za preko 200 rali, koja površina i ako nije znatna, to sa gospodarskog gledišta, jer se veći dio sastoji od enklava, koje smetaju racionalno gospodarenje i občuvanje šuma, predstavljaju ogromnu vrednost za budućnost; te nadalje, jer je za vrijeme svog službovanja priskrbio i kupio za imovnu općinu u mjestu Karlovac-Rakovac dvije kuće za gospodarstveni ured, šumariju i činovnike i k tome prikladno zemljište za više gradilišta a u mjestu Cetingrad za šumariju posebnu kuću, koja je 1924. g. proširena i adaptirana kao stan upravitelja i za pisarnu šumarije, dok je za lugare kupio u gor. Švarči kuću sa nuzgradama i posjed od 7 rali a na kolodvoru Skakavac prošle godine, sagradio novu kuću kao stan za nadlugara sa putničkom sobom, koji objekti sa zemljištem reprezentiraju danas vrednost od preko 6,000.000 kruna; konačno, jer je znao odoljeti svim, upravo nasrtajima i nalozima bivših vlastodržaca te da nije dao niti jedan filir imetka imovne općine za ratne zajmove bivše propale A.-U. monarhije, — to iz svih navedenih razloga predlaže ovaj gospodarstveni ured, da se g. umirovljenom šum. savj. Stjepanu Frkiću izda u ime priznanja ovime zapisnička hvala a ujedno o trošku imovne općine nabavi i uokviri njegova slika za gospodarstveni ured ove imovne općine.

Da se njegovo ime i spomen sačuva trajno u narodu a naročito da kasnijim generacijama ostane sačuvana uspomena, na odličnog pokojnika, predlaže ovaj ured, da se šumski predjel Mladje, kojeg je on sa ostalim okolišnim srezovima mučnim radom i višegodišnjom sadnjom žira pretvorio, podigao do krasne mlade hrastove sastojine i očuvao na površini od preko 240 rali, otkupivši u posljednje vrijeme preko polovice ogromnih enklava te ih novim hrastovim kulturama uvećao, prozove u znak priznanja »Frkićevo Mladje« te da se taj naziv u svim gospodarskim knjigama i nacrtima provede«. Predlog je jednoglasno prihvaćen i odobren.

Neka mu ostane medju nama trajna uspomena!

Одликовања. Господин Миодраг Стаменковић, генерални директор шума, одликован је орденом Француске Републике: Légion d'Honneur.

Господин Др. Александар Угреновић, професор универзитета, одликован је орденом Француске Републике: officier de l'ordre du Mérite Agricole.

Научна путовања. Министарство Шума и Рудника послало је на научно путовање господу: инж. Жарка Милетића, шумарскога надсавјетника загребачке дирекције Шума и инж. Јосипа Боровића, секретара Министарства Шума и Рудника.

Господин Др. Александар Угреновић, професор загребачког универзитета, путује у Француску у циљу проучавања искоришћавања шума.

POSTAVLJENI SU

Benel Viktor, šum. nadzor. u penziji za šum. savjetnika I. kat. 6. grupe i Srez. šum. referenta u Čabru.

Rihtar Ciril, za šum. inžinjera I. kat. 8. grupe i šefa Šum. uprave u Rajiću (u stalnom svojstvu).

Žikić Momčilo, za admin. činovnika III. kat. 4. grupe pri Dir. šuma u Čačku, (u stalnom svojstvu).

Mihajlović Živojin, za admin. činovnika III. kat. 1. grupe pri Šum. upravi u Kruševcu.

Stojaković Nićifor, za podšumara III. kat. 1. grupe pri Šum. upravi u Kraljevu.

Petrović Lazar, inspektor za direktora I. kat. 4. grupe pri Dir. šuma u Aleksincu.

Pajić Bogdan, svršeni maturant za admin. čin. II. kat. 5. grupe pri Šum. upravi u Beogradu.

Belanović Sava, šum. nadsavjetnik za taksatora I. kat. 3. grupe pri Dir. šuma Petrovaradinske I. O. u Sr. Mitrovici.

Baličević Antun, šum. nadsavjetnik, za obl. šum. referenta Primorsko-krajiške oblasti u Karlovcu.

PREMJEŠTENI SU

Milić Gajo, šum. inž. I. kat. 7. grupe od II. Banske I. O. u Petrinji, Direkciji šuma Slunjske I. O. u Karlovcu.

Miklavžić Franc, šum. nadinž. I. kat. 7. grupe od Šum. uprave u Kranjskoj gori, Šum. upravi na Bledu.

Grbac Ivan, šum. nadsavjetnik I. kat. 5. grupe od Direkcije šuma u Sarajevu, šum. upravi u Fojnici.

Petrović Mihajlo, podšumar III. kat. 3. grupe, od Šum. uprave u Valjevu, Šum. upravi u Bajinoj Bašti.

Miklavžić Franc, šum. nadinž. I. kat. 7. grupe od Šum. uprave na Bledu, Šum. upravi u Kranjskoj gori.

Nikolić Borislav, inspektor I. kat. 6. grupe i upravnik Lugarske škole u Paraćinu za Šum. upravu Boljevac.

Štefović Josip, šum. savjetnik I. kat. 6. grupe od Šum. uprave u Grubišnom polju, Šum. upravi u Ljeskovcu.

Rajković Velimir, okr. šumar II. kat. 4. grupe od Šum. uprave u Boljevcu za šefa Šum. uprave u Prokuplju.

Drajić Krstivoje, inspektor I. kat. 6. grupe od Šum. uprave u Knjaževcu, Direkciji šuma u Aleksincu.

Božić Cvetko, šum. savjetnik I. kat. 6. grupe od Šum. uprave Kranjska gora za šefa Šum. uprave na Bledu.

Bambulović Petar, šum. savjetnik I. kat. 6. grupe od Šum. uprave Vrbanja Dir. šuma u Sarajevu.

Divjak Tihomir, šum. savjetnik I. kat. 6. grupe iz Dir. šuma Banjaluka za Šum. upravu Vrbanja u Banjaluci.

UMIROVLJENI SU

Smiljanić Nikola, rač. oficijal-blagajnik II. kat. 3. grupe pri Dir. šuma u Apatinu.

Marković Milan, direktor I. kat. 4. grupe pri Dir. šuma u Aleksincu.

Zwieckelsdorfer Ivan, šum. nadsavjetnik, I. kat. 5. grupe i šef Šum. uprave u Kalju.

Žibrat Milan, šum. savjetnik I. kat. 6. grupe kod Sreskog poglavarstva u Križevci, sa sjedištem u Vrbovcu.

Ferjančić Ferdinand, sres. šum. referent, III. kat 1. grupe u Kranju.

Vilder Zdenko, šum. rač. savjetnik III. kat. 1. grupe pri Dir. šuma u Zagrebu.

Lazić Jovan, šum. nadsavjetnik i obl. šum. referent u Karlovcu.

Anderka Julijo, šum. nadsavjetnik I. kat. 5. grupe pri Dir. šuma Brodske I. O. u Vinkovcima.

Radaković Nikola, šum. nadoficijal, III. kat. 1. grupe pri Dir. šuma Križevačke I. O. u Bjelovaru.

Vuković Stevo, šum. nadoficijal III. kat. 1. grupe pri Dir. šuma Križevačke I. O. u Bjelovaru.

NA SLUŽBI SE ZAHVALIO

Janković Nemanja, admin. činovnik II. kat. 4. grupe pri Šum. upravi u Nišu.

IZ DRŽ. SLUŽBE OTPUŠTEN

Kosović Muhamed, podšumar III. kat. 3. grupe pri Sres. poglavarstvu u Splitu.

Broj: 1612—1927.

OBJAVA LICITACIJE TANINSKOG DRVETA.

Dne 8. aprila 1927. godine prodavaće se kod kr. Direkcije Šuma u Vinkovcima 3150 pr. metara taninskog drveta (gula, cepanica i oblica) na stovarištu željezničke stanice Rajić i industrijalni kolosek Telep željezničke stanice Novska. Cijena tih drva jest po vagonu za deset tona Dinara 1.150.— (hiljadu stopedeset Dinara) postavno skladište u stanici Rajić i Novska.

USLOVI.

1. Ponudjači imaju položiti kauciju najkasnije do 9 časova dana licitacije kod blagajne kr. Direkcije Šuma u Vinkovcima u iznosu od 20.000.— Dinara prema propisima čl. 88. Zakona o državnom računovodstvu.

Revers o položenoj kauciji, svedočanstvo o nadmetačkoj sposobnosti te uverenje da su radnju prijavili poreskim vlastima i da su platili porez za tekuće tromesečje imaju nudioci na zahtev predsednika komisije za održavanje licitacije pokazati.

2. Izmedju 9 i 10 časova dana licitacije predaju ponudjači komisiji pismene oferte, snabdevene sa 100 Dinara taksene marke, koji moraju biti u valjano zapečaćenom zavoju i na kojima mora biti jasno napisano »Ponuda za taninsko drvo od ponudjača N. N.« U ponudi mora ponudjač da izjavi da su mu svi uslovi licitacije dobro poznati i da na njih u celosti pristaje, te da im se pokorava. Telegrafske ponude ili one, koje ne odgovaraju uslovima licitacije, ne uzimaju se u obzir. Licitacija počima u 10 sati.

3. Kupovnina plaća se u obrocima od 50.000 Dinara kod blagajne kr. Direkcije Šuma u Vinkovcima. Obračun vrši se na osnovu duplikata tovarnih listova. Prvi obrok plaća se u roku od 14 dana od dana saopćenja da je licitacija odobrena. Sem kupovnine plaća kupac još 2% na ugovor u ime takse.

4. Rok otpreme drva traje do kraja meseca augusta 1927. godine, za koje je vreme drvo slobodno od ležarine.

5. Svi podrobniji uslovi licitacije, mogu se saznati za radnog vremena kod kr. Direkcije šuma u Vinkovcima i kod kr. šumske uprave u Rajiću.

Vinkovci, dne 8. marta 1927. god. **Kr. Direkcija Šuma — Vinkovci**

Broj 846/1927. **Д Р А Ж Б А**

za zakup kamenoloma (kamen granit) kraj Jabланице срез Коњиц (Херцеговина)

Решењем Дирекције Шума у Сарајеву број 11.541/27. од 21. I. 1927. издаваће се у закуп каменолом у близини Јабланице, кат. чест. бр. 240/1 и 400/1 у кат. општини Чехаре у површини од 184.5 ха у 10 сати прије подне 8. априла т. г. у канцеларији шумског референта среза коњичког путем писмене и усмене дражбе.

Каменолом се издаје у закуп на 25 година почевши од 1. јануара 1926. г. до 31. XII. 1950. г.

Исклична цена је за прос. 3000 м³ годишње 3.000 Дин, а за сваки даљњи кубни метар искоришћеног камена, плаћа се цена по тарифи »Б« за споредне шумске продукте.

Сваки нудиоц мора прије почетка дражбе, да положи закупнину у износу од 3.000 динара у готовом, и таксену марку од 100 дин.

Закупопримац дужан је одмах након одобрења уговора да положи кауцију од 6.000 динара у готовом или у обвезницама 2½% лутријског зајма за ратну штету, која ће се кауција према закупнини приликом дражбе промјенити, — пропорционалној наведеној закупнини.

Страни поданици плаћају двоструку кауцију.

Писмене понуде са закупнином и таксеном марком, треба послати запечаћену поглавару среза коњичког са ознаком »Понуда за закуп каменолома« крај Јабланице, најкасније до 9 сати дана 8. априла 1927. Касније приспјеле понуде и очитовања не ће се уважити.

Сваки нудиоц трéба, да придонесе уверење од надлежних пореских власти да је подмирио сав порез из прошлих година.

Закупопримац ће сносити све трошкове око расписа ове лицитације. Даљња разјашњења и информације могу се добити сваки дан од 9—12 сати код шумског среског поглаварства у Коњицу.

Министарство Шума и Рудника бира слободно између понуда и може све без навођења разлога одбити. До решења везани су понудиоци на своје понуде.

Коњиц, 19. II. 1927. **Поглавар среза**

Broj: 3652—1927.

OGLAS

prodaje drvenog materijala.

Kod kr. Direkcije Šuma u Zagrebu, prodavati će se dne 30. aprila 1927. u 11 sati do podne javnom pismenom licitacijom niže označene skupine izradjene hrastove, kestenove i bukove robe iz kampanje 1926./27.

A) Na stovarištu na željezničkoj stanici u majuru; skupina:

1.	Bukovo i grabrovo ogrevno		I. klase	320	pm.	isklična	cijena	105.—	Din	po	pm.;	vadij	2.000.—	Din
2.	Bukovo	»	I. »	320	»	»	»	105.—	»	»	» ;	»	2.000.—	«
3.	»	»	I. »	320	»	»	»	105.—	»	»	» ;	»	2.000.—	«
4.	»	»	I. »	320	»	»	»	105.—	»	»	» ;	«	2.000.—	«
5.	»	»	I. »	440	»	»	»	105.—	»	»	» ;	»	2.500.—	«
6.	»	»	I. »	320	»	»	»	105.—	»	»	» ;	»	2.000.—	«
7.	»	»	I. »	320	»	»	»	105.—	»	»	» ;	»	2.000.—	«
8.	»	»	I. »	320	»	»	»	105.—	»	»	» ;	»	2.000.—	«
9.	»	»	II. »	416	»	»	»	90.—	»	»	» ;	»	2.000.—	«
10.	»	»	II. »	480	»	»	»	90.—	»	»	» ;	»	2.500.—	«
11.	»	»	II. »	480	»	»	»	90.—	»	»	» ;	»	2.500.—	«
12.	»	»	oblice	300	»	»	»	80.—	»	»	» ;	»	1.200.—	«
13.	»	»	gule	320	»	»	»	50.—	»	»	» ;	»	1.000.—	«
14.	»	»	»	280	»	»	»	50.—	»	»	» ;	»	1.000.—	«
15.	»	»	»	144	»	»	»	50.—	»	»	» ;	»	500.—	«
16.	»	»	»	80	»	»	»	50.—	»	»	» ;	»	200.—	«
17.	»	»	sječenice	270	»	»	»	50.—	»	»	» ;	»	700.—	«
18.	»	»	II. klase	286	»	»	»	70.—	»	»	» ;	»	1.000.—	«
19.	»	»	II. »	212	»	»	»	70.—	»	»	» ;	»	800.—	«
20.	»	»	II. »	322	»	»	»	70.—	»	»	» ;	»	1.200.—	«
21.	Kesten za tanin			9000	»	»	»	140.—	»	»	» ;	»	63.000.—	«
22.	Bukovo	»	sječenice	400	»	»	»	45.—	»	»	» ;	»	1.000.—	«
23.	»	»	»	400	»	»	»	45.—	»	»	» ;	»	1.000.—	«

Kestenovina iz skupine 21. ima duljinu od 1.20 mt.

Bukovina iz skupine 22. i 23. leži u šumi kraj pruge, odakle će ju erar prevoziti na skladište u Majuru.

Rok za izvoz svih bukovih skupina je 3 mjeseca, a za kestenovinu 6 mjeseci od dana odobrenja ponude.

B) Na stovarištu kraj željezničke stanice Volinja, odnosno u šumi uz šumsku željezničku prugu.

24. Hrastovi trupci 5.250 komada 2.500 m³ isklična cijena 330.— Din po 1 m³ vadij 42.000.— Din.

25. Hrastovi pragovi 2.70; 350 kom. isklična cijena za cijelu 25. skupinu 345.300 Din vadij 20.000.— Din.

2.60; 6.250 kom.
2.50; 2.000 „
2.30; 600 „
2.20; 1.000 „

26. Hrastovi ogrev 7.000 prm. isklična cijena 22 Din po 1 pm. vadij 7.500.— Din.

27. Hrastovi ugljen 15 vagona isklična cijena 5.500.— Din 1 wg. vadij 4.200.— Dinara.

Hrastovi trupci i pragovi 24. i 25. skupine leže na ogled u šumi, a prodaje se postavno stovarište kraj željezničke stanice Volinja.

Hrastovo ogrevno drvo skupine 26. prodaje se u šumi kod panja složeno, kupac dobiva vagone za izvoz iz šume na skladište kraj željezničke stanice Volinja.

Hrastov ugljen prodaje se iz magazina na stovarištu kraj pruge u Volinji.

Rok za izvoz skupine 24.—27. utvrdjen je do 30. novembra 1927.

Sve skupine prodaju se kao vidjena roba.

Licitacija će se izvršiti po zakonu o državnom računovodstvu.

Vadij se prima do 10 sati na dan licitacije, na blagajni potpisane Direkcije.

Ponuditi se može za pojedine skupine i za više skupina zajedno, ali treba u ponudi tačno označiti broj skupine i cijene za svaku skupinu zasebno.

Isto tako valja položiti i vadij.

Ponuda ima da sadržaje cijenu koja se nudi za 1 prost. metar goriva, odnosno 1 m^3 trupaca, 1 pr. m. taninskog kestenovog drva, za 1 vagon hrast, ugljena, a za hrastove pragove za cijelu 25. skupinu. Brzojavne ponude ili ponude sa uslovima ponudjača ne primaju se.

Opći uslovi za licitaciju i nacrt ugovora može se viditi i dobiti kod potpisane Direkcije, kod kr. šumske uprave u Kostajnici i kod kr. šumske režije u Majuru.

U Zagrebu, dne 21. marta 1927. **Kr. Direkcija Šuma**

Broj 354—1927.

OGLAS DRAŽBE STABALA.

Akcionarsko društvo za eksploataciju šuma u Beogradu.

Šumski i dohodarstveni ured u Lokvama, prodavati će dne 21. aprila 1927. od godišnjeg etata 1927./28. na četinjastom tvorivom drvetu, odobreno po šumarskom referentu g. velikog župana primorsko-krajiške oblasti u Karlovcu od 3. XI. 1926. broj 3412 niže navedene količine, i to javnom ofertalnom licitacijom.

Na prodaju dolaze:

u reviru Brod na Kupi	2.965 m^3
u reviru Crnilug	5.000 m^3
u reviru Delnice	2.760 m^3
u reviru Lokve	11.960 m^3
u reviru Skrad	920 m^3
u reviru Zalesina	2.760 m^3
u reviru Grobnik	470 m^3
Ukupno	26.835 m^3

Propisno sa 100 Dinara biljegovane, vlastoručno potpisane, dobro zapečačene, te sa natpisom: »Ponuda za dražbu stabala dne 21. aprila 1927.« providjene ponude, imadu se predati najkasnije 21. aprila 1927. do 11 sati prije podne po uredskom časovniku.

U tu svrhu imadu se upotrebiti formulari za oferte, zajedno i iskazi hrpa, koji se skupa sa dražbenim uvjetima besplatno dobivaju kod šumsko-dohodarstvenoga ureda u Lokvama.

Ponuda se ima staviti na svaku pojedinu hrpu, a kao žaobina imade se ponudi priložiti, prije samoga otvaranja oferta, 5% isklične cijene (iznos je označen u samom iskazu hrpa) ili u gotovom, ili nevinkuliranom uložnom knjižicom kojeg domaćeg novčanog zavoda.

U Lokvama, dne 18. marta 1927.

Akcionarsko društvo za eksploataciju šuma u Beogradu.
Šumski i dohodarstveni ured u Lokvama

Sadnice šumskog i ukrasnog drveća

iz rasadnika Jugosl. Šumarskog Udruženja u Slivnici kod Maribora

Iz rasadnika J. Š. U. u Slivnici kod Maribora izdavati će se na proljeće 1927. god. slijedeće:

RAJSADNICE

Smreka (Picea excelsa) preko 1,000.000 kom.	3 god.	sjemenice	za 1000 kom.	110.—	Din
	4 „	presadjenice	„ „ „	140.—	„
Bijeli bor (Pinus silvestris)	2 „	sjemenice	„ „ „	110.—	„
Crni bor (Pinus austriaca)	2 „	sjemenice	„ „ „	110.—	„
Glatki bor (Pinus strobus)	2 „	sjemenice	„ „ „	150.—	„
„ „ „ „	2 „	presadjenice	„ „ „	170.—	„
„ „ „ „	3 „	sjemenice	„ „ „	190.—	„
Ariš (Larix europaea)	2 „	sjemenice	„ „ „	160.—	„
Duglazija (Pseudotsuga Douglasii, zelena)	2 god.	presadjenice	„ „ „	500.—	„
	3 „	sjemenice	„ „ „	600.—	„
Bagrem (Robinia pseudoac.)	2 „	sjemenice	„ „ „	150.—	„
Kesten (Castanea vesca)	1 „	sjemenice	„ „ „	500.—	„
Kanadska topola (Populus can.)	1 „	reznice	„ „ „	150.—	„
Vrba (Salix viminalis)	1 „	reznice	„ „ „	150.—	„
Cipresa (Chamaecyparis Lawsoniana)	2 „	sjemenice	komad po	2.—	„
	2 „	presadjenice	„ „	3.—	„
Gingko biloba	1 „	sjemenice	„ „	5.—	„
Crni orah (Juglans nigra)	1 „	sjemenice	„ „	1.—	„
Jes. Javor (Acer negundo)	2 „	sjemenice	„ „	2.—	„
Platana (Platanus orient.)	2 „	sjemenice	„ „	2.—	„
Amerik. Jasen (Fraxinus alba)	1 „	sjemenice	„ „	—.50	„
Crveni hrast (Quercus rubra)	2 „	sjemenice	„ „	—.40	„

Sadnice su lijepe zdrave te pomno prebrane.

Sadnice i reznice, kojima je cijena označena za 1000 komada, ne šalju se ispod 500 komada.

Šalje se stručno pakovano i kao brzovozna roba. Sa predajom na stanici odgovornost vodstva prestaje. Kod narudžbe valja naznačiti točan naslov i željezničku stanicu. Cijene se razumijevaju loco rasadnik. Za pakovanje i dovoz računa se 10% do 20% od naznačenih cijena. Čim stigne narudžba, obavješćuje se naručitelj da li će i približno kada će sadnice dobiti. Sa obavijesti šalje se ujedno i ispunjena čekovna uplatnica. Sadnice se otpremaju samo onima, koji odgovarajuću svotu uplate najkasnije do 10. aprila 1927.

Narudžbe prima

Sreski šumarski nadzornik u Mariboru.

DRACH INDUSTRIJA DRVA D. D.

Središte: SISAK: — Podružnica: VIROVITICA

PILANA: CAPRAG i VIROVITIČKI ANTUNOVAC

Telefon: Sisak broj 14. — Telefon Virovitica broj 15.

Proizvodnja svakovrsnog hrastovog, bukovog jasenovog i brestovog materijala, gradje za željeznice i dužica

Što neznaš pitaj Univerzalni informativni Biro **„A R G U S"**
Knez Mihailova ul. 35. Tel. 6-25 — **Beograd** — (Pasaž Akademije Nauka)

BOGATO SKLADIŠTE
LOVAČKOG KAO I ŠPORTSKOG ORUŽJA
nadalje sav k tomu spadajući
PRIBOR
preporuča
RUDOLF VIDOVIĆ
(Vorberger)
puškar, trg. oružja i dvokolica
ILICA BROJ 57 ZAGREB TELEFON 20-64
Strukovnu izvedbu svakog popravka izvršujem sam u svojoj radionici

KRNDIJA
gospodarska i šumska industrija d. d.
u Zagrebu

Uprava gospodarstva i šumarstva:
NAŠICE, SLAVONIJA.
Proizvodi i eksportira svekolike gospodarske i šumske proizvode

ŠUMSKA INDUSTRIJA
Filipa Deutscha Sinovi
Vrhovčeva ul. 1 ZAGREB Telefon broj 47
Parna pilana u Turopolju.
Eksport najfinije hrastovine. Na skladištu ima velike količine potpuno suve hrastove gradje svih dimenzija.
Utemeljeno god. 1860. **Utemeljeno god. 1860.**

ŠUMSKO SJEMENJE

domaće i inostrano, te sjemenje **trava i voćaka** preporuča uz najpovoljnije cijene i uvjete domaća tvrtka

FRUCTUS, LJUBLJANA, KREKOV TRG 10/I.

Telefon 349 Tražite cjenovnike Telegrami: Fructus

KRALJ. PRODAJA BARUTA

INDUSTRIJA ORUŽJA

BOROVNIK i VRBANIĆ

Zagreb, Jurišićeva ul. 9.

Prodaja svakovrsnog oružja, municije i lovačkih potrepština.
Obavlja svakovrsne popravke, koji spadaju u puškarsku struku, kao i montiranje dalekozora

Vlastita tvornica pušaka u Borovlju (Ferlach).

Prodaja na veliko i na malo.

DIONIČARSKO DRUŠTVO za eksploataciju drva

Zagreb, Trg N br. 3.

Telefon: 16-34, 12-38 — Brzojavi: „EXPLOITAT"

Parna pilana i tvornica parketa:
VIROVITICA, KRUŠEVAC

Prodajni ured:
BANJA-LUKA

■ ■ ■

Proizvadja i eksportira:

hrastovu robu, parenu i neparenu bukovinu, mekanu rezanu gradju, gorivo drvo te parkete.

SOCIÉTÉ ANONYME d'Exploitation forestière

Zagreb, Trg N br. 3.

Téléph.: 16-34, 12-38 — Télégram.: „EXPLOITAT"

Scierie à vapeur et fabrique des parquets
VIROVITICA, KRUŠEVAC

Bureau de vente:
BANJA-LUKA

■ ■ ■

Produit et exporte:

matériaux en chêne, hêtre étuvé et non étuvé, bois tendre materiaux de construction, matériaux sciés et bois pour chauffage et parquets.

Knjižnica Jug. Šum. Udruženja

Dosada izašla izdanja:

Br. 1. Ugrenović: „Iz istorije našeg šumarstva“ . . . Din 10·—
Br. 2. Perušić: „Krajiške Imovne Općine“ . . . . . „ 10·—
Бр. 3. Петровић: „Шуме и шумска привреда у Македонији“ . . . . . Дин 15·—
Br. 4. Hufnagl-Veseli-Miletić: „Praktično uređivanje šuma“ . . . . . Din 20·—
Бр. 5. Манојловић Милан: „Методе уређења“ . Дин 10·—

U nakladi Jugosl. Šumar. Udruženja štampano:

Ružić: „Zakon o šumama“ . . . . . Din 50·—
Šivic: „Gozdarstvo v Sloveniji“, za članove . . . . „ 30·—
„ „ „ za nečlanove . . . „ 45·—
Levaković: „Dendrometrija“ (za djake) . . . . . „ 70·—
„ „ za članove . . . . . „ 78·—
„ „ za nečlanove . . . . „ 100·—
Nenadić: „Računanje vrijednosti šuma (za djake) . . „ 70·—
„ „ „ „ za članove . . „ 78·—
„ „ „ „ za nečlanove . „ 100·—
Угреновић: „Закон о шумама“ . . . . . Дин 20·—
Ugrenović: „Šumarsko-politička osnovica Zakona o Šumama“ . . . . . Din 30·—
Угреновић: „Пола Столећа Шумарства“ . . . . . Дин 200·—
Ugrenović: „Pola Stoljeća Šumarstva“ . . . . . Din 200·—

Cijene se razumjevaju bez poštarine

Knjige se naručuju kod „Jugoslovenskog Šumarskog Udruženja“ Zagreb, Vukotinovićeva ulica broj 2.

SADRŽAJ:

Ugrenović: Milan Turković. — Ugrenović: Naša šumarska politika. — Haša: Uredjivanje šuma i proizvodnja. — Марковић: Славонске шуме и њихово господарење. — Šivic: Poplave v Sloveniji. — Петровић: Насељеници и шуме. — Trgovina. — Udruženje. — Вести. — Литература. — Lične vijesti. — Oglasi.

SOMMAIRE:

Ugrenović: Milan Turković. — Ugrenović: Notre politique forestière. — Haša: L' aménagement et la production des forêts. — Marković: Le traitement des forêts de Slavonie. — Šivic: Les crues en Slovènie. — Petrović: Les forêts et la colonisation en Serbie. — Commerce. — Union. — Notices. — Bibliographie. — Mouvements. — Adjudications.

HRVATSKI ŠTAMPARSKI ZAVOD D. D., ZAGREB